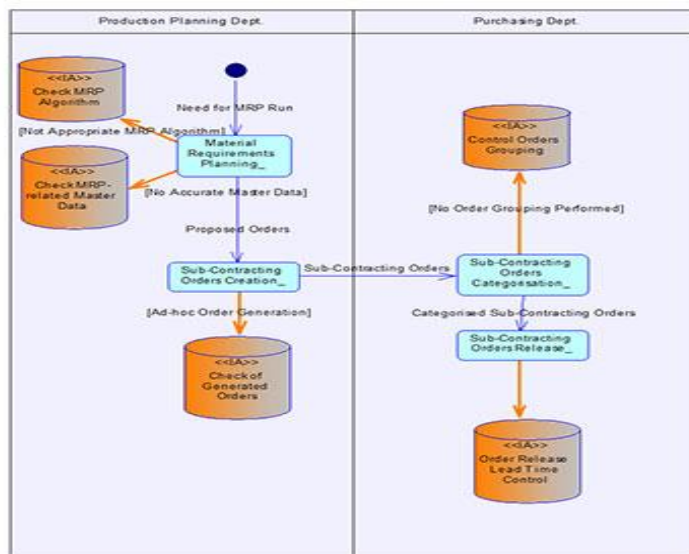

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ:
ΜΙΧΕΛΑΚΗ ΜΑΡΙΛΕΝΑ – Α.Μ.:3969

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΈΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ Η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟ ΚΡΙΣΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΓΑΡΕΦΑΛΑΚΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΙΟΥΝΙΟΣ 2015

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν στην εκπόνηση αυτής της εργασίας, παρέχοντας μου πρακτική ή και πνευματική υποστήριξη.

Αρχικά λοιπόν να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή της εργασίας μου, κύριο Γαρεφαλάκη Αλέξανδρο, για την στήριξη της προσπάθειας μου, παρά τις όποιες δυσκολίες, την αμεσότητα και την ευστοχία των συμβουλών του καθώς και για την παρότρυνση του να αναλάβω μια εργασία στην συγκεκριμένη θεματολογία, που θεωρώ ότι θα με βοηθήσει απόλυτα στην μετέπειτα πορεία μου στον κλάδο. Επίσης να τον ευχαριστήσω που με τη συνεχή παρακολούθηση της πορείας και της εξέλιξης της εργασίας μου, συνέβαλε σημαντικά στην ολοκλήρωση και παρουσίαση της.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω και την οικογένεια μου, χωρίς την βοήθεια, την κατανόηση και την ψυχολογική στήριξη των οποίων, η προσπάθεια μου θα ήταν πολύ πιο δύσκολη.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ABSTRACT	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΝ ΚΑΙΡΩ ΚΡΙΣΗΣ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – ΠΩΣ ΟΡΙΖΕΤΑΙ Η ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ.....	7
2.1. Η έννοια της ελεγκτικής	7
2.2. Βασικές έννοιες ελεγκτικής	8
2.3. Ανεξάρτητοι Φορείς Ελεγκτικού Έργου	8
2.3.1. Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς	8
2.3.2. Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων	8
2.3.3. Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.....	9
3.1. Γενικά στοιχεία	9
3.2. Συστατικά Στοιχεία του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΕΛΕΓΧΟΥ: ΕΤΗΣΙΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ.....	11
4.1. Ο ισολογισμός τέλους χρήσης.....	11
4.2. Η Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης	11
4.3. Ο Πίνακας διάθεσης αποτελεσμάτων/ κερδών	13
4.4. Το προσάρτημα.....	14
4.4.1. Γενικά Στοιχεία	14
4.4.2. Το περιεχόμενο του προσαρτήματος	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΥΣ Ο.Τ.Α. - ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ.....	18
5.1. Δημόσιος τομέας	18
5.2. Εποπτεία νομιμότητας στους ΟΤΑ.....	18
5.3. Ο θεσμός του ελεγκτή νομιμότητας στους ΟΤΑ.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	21
Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ.....	21

6.1. Έννοια της Εταιρικής Διακυβέρνησης	21
6.2. Σκοπός και χρησιμότητα.....	21
6.3. Ιστορική αναδρομή	22
5.4. Βασικές αρχές εταιρικής διακυβέρνησης.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	23
ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΣΤΙΣ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	23
7.1. Προσδιορισμός της έννοιας της Πολυεθνικής Επιχείρησης	23
7.2. Διαφορά ανάμεσα στις Πολυεθνικές και στις Διεθνικές Επιχειρήσεις	24
7.3. Γενικές Αρχές	24
7.4. Διαφάνεια.....	24
7.5. Ανθρώπινα Δικαιώματα	25
7.6.6. Απασχόληση - εργασιακές σχέσεις και συνδικαλιστικές οργανώσεις	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	26
ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	28
ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	29
9.1. Εθνική Τράπεζα	29
9.2. Τράπεζα Πειραιώς.....	29
9.3. ALPHA BANK.....	30
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	31
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	31

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία αποτέλεσε το αντικείμενο μελέτης μου για ένα αρκετά μεγάλο διάστημα, και θεωρώ ότι λόγω της σπουδαιότητας του θέματος, θα αποτελέσει ένα πολύ σημαντικό εφαλτήριο για την μετέπειτα πορεία μου στον κλάδο.

Στα πρώτα κεφάλαια θα αναλυθεί ο κλάδος της ελεγκτικής ενώ θα επικεντρωθούμε στον εσωτερικό έλεγχο και στον τρόπο εφαρμογής του τόσο στις επιχειρήσεις με τον έλεγχο των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων. Επίσης θα παρουσιάσουμε ένα παράδειγμα της εφαρμογής του ελέγχου στους Ο.Τ.Α..

Στην συνέχεια θα πραγματοποιηθεί μια εισαγωγή στην έννοια και τα περιεχόμενα της εταιρικής διακυβέρνησης, προκειμένου να προχωρήσουμε παρακάτω, όπου παρουσιάζονται δεδομένα που αφορούν στο ιστορικό της εταιρικής διακυβέρνησης αλλά και στις βασικές αρχές που την διέπουν. Στην συνέχεια θα εξετάσουμε την εφαρμογή της εταιρικής διακυβέρνησης σε ελληνικά δεδομένα, και θα αναλύσουμε το νομοθετικό της πλαίσιο αλλά και το ιστορικό της εφαρμογής της στην Ελλάδα. Πριν προχωρήσουμε στην παρουσίαση των συγκεκριμένων παραδειγμάτων εταιρειών, θα αναφερθούμε και στην ξεχωριστή περίπτωση των πολυεθνικών εταιρειών και στην εφαρμογή της εταιρικής διακυβέρνησης αλλά και της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης όσον αφορά σε θέματα του ανθρώπινου δυναμικού της. Κλείνουμε τέλος, με το πλαίσιο εφαρμογής της εταιρικής διακυβέρνησης από τρεις εκ των σπουδαιότερων υφιστάμενων Ελληνικών Τραπεζών, της Εθνικής Τράπεζας, της Τράπεζας Πειραιώς και της ALPHA BANK.

Ευελπιστώ ότι η παρούσα μελέτη να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο στα χέρια των μελετητών της εταιρικής διακυβέρνησης και εσωτερικού ελέγχου στην εφαρμογή τους στις επιχειρήσεις.

ABSTRACT

This thesis was the subject of my study for quite a long time, and I think that because of the importance of the matter, it will be a major springboard for my subsequent development in the industry.

The first chapters will analyze the sector of the audit and will focus on the internal audit and on the way of its implementation on companies with auditing of the annual financial statements. Also we will present an example of the application of audit at Local Administration Organizations.

Next an introduction will be held to the concept and content of corporate governance in order to go further, where we present data regarding the history of corporate governance, but also the basic principles that govern it. Then we will examine the application of corporate governance at the Greek data, and analyze the legislative framework and the background to its application in Greece. Before proceeding to the presentation of concrete examples of companies, we will mention the particular case of multinational companies and the implementation of corporate governance and corporate social responsibility with regard to issues of human resources. We close with the implementation framework for corporate governance from three of the most important existing Greek Banks, the National Bank, Piraeus Bank and ALPHA BANK.

I hope that this study can be a useful tool for scholars of corporate governance and internal audit in their application in business.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανάπτυξη των οικονομικών μονάδων και των εθνικών οικονομικών, προϋποθέτει ένα κλίμα τάξης των συναλλαγών, ένα κλίμα εμπιστοσύνης στην εταιρική διακυβέρνηση των επιχειρήσεων και στην συμμόρφωσή τους με τους κανόνες του Κράτους. Η ελεγκτική, από τα αρχαία χρόνια, είχε μια θετική παρουσία και συμβολή στην ανάπτυξη προαναφερθέντων παραμέτρων του δημόσιου βίου.

Επίσης οι δημόσιες επιχειρήσεις, οργανισμοί και φορείς πρώτου και δεύτερου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης που υπόκεινται σε προληπτικό και κατασταλτικό έλεγχο των δραστηριοτήτων τους. Επιπλέον, οι εκατομμύρια φορολογικές δηλώσεις που υποβάλλονται κάθε έτος και ελέγχονται από τους φορολογικούς ελεγκτές και τέλος, οι έλεγχοι που πραγματοποιούνται σχεδόν σε καθημερινή βάση από ελεγκτικά κλιμάκια για την προστασία της υγιεινής των πολιτών, των οικονομικών συμφερόντων των καταναλωτών, της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και των κανόνων σεβασμού του περιβάλλοντος.

Ιστορικά, ο όρος ελεγκτές πρωτοεμφανίζεται στην Μεγάλη Βρετανία του 1285 σε σχετικό διάταγμα του τότε βασιλέα, το οποίο όριζε ότι όλοι οι διαχειριστές του δημόσιου χρήματος θα ελέγχονται από τους ελεγκτές. Στην ίδια χώρα με εταιρικό νόμο του 1862, αναγνωρίζεται η ανάγκη για δίκαιη χρηματοοικονομική πληροφόρηση μαζί με την ανάγκη για ανεξάρτητο έλεγχο των λογιστικών καταστάσεων μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων.

Στην Ελλάδα η πρώτη προσπάθεια θεσμοθέτησης του επαγγέλματος των ελεγκτών γίνεται με τον νόμο 5076/1931 χωρίς όμως να λειτουργήσει ο θεσμός των Ορκωτών Ελεγκτών. Μέχρι την σύσταση και την λειτουργία του Σώματος Ορκωτών Λογιστών το 1956, ο έλεγχος που προέβλεπε ο Ν. 2190/1920 ήταν περιορισμένος στην κάλυψη των τυπικών προϋποθέσεων του νόμου.

Το Σώμα Ορκωτών Λογιστών με την αρχική θεσμική του μορφή, έπαψε να λειτουργεί από το 1992. Παρόλα αυτά η μεγάλη συμβολή του στην ανάπτυξη της ελεγκτικής στην Ελλάδα δεν αμφισβητείται. Ακόμη και σήμερα, πολλοί υποστηρίζουν ότι το

θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Λογιστών παρουσίαζε αρκετά ισχυρά σημεία τα οποία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν σε μελλοντικούς σχεδιασμούς ανάπτυξης και ελεγκτικής.

Με το Προεδρικό Διάταγμα 226/30.7.1992 ιδρύεται το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών και το επάγγελμα του Ορκωτού Λογιστή στην χώρα μας προσαρμόζεται σύμφωνα με ότι ισχύει διεθνώς. Ένας ανεξάρτητος, αυτοδιοικούμενος φορέας υψηλών προδιαγραφών δημιουργείται, στον οποίο έχουν δικαίωμα εγγραφής εκτός από τα μέλη του Σώματος Ορκωτών Λογιστών και όσοι ελεγκτές οι ελεγκτικές εταιρείες έχουν τα προσόντα που προβλέπονται από το νέο αυτό πλαίσιο.

Από την άλλη η Εταιρική Διακυβέρνηση αναφέρεται σε μεγάλο βαθμό στους μηχανισμούς, τις διαδικασίες και τις σχέσεις με τις οποίες οι εταιρείες ελέγχονται και κατευθύνονται. Οι δομές διακυβέρνησης προσδιορίζουν την κατανομή των δικαιωμάτων και των ευθυνών μεταξύ των διαφόρων συμμετεχόντων στην εταιρεία (όπως του διοικητικού συμβουλίου, των διευθυντών, των μετόχων, των πιστωτών, των ελεγκτών, των ρυθμιστικών αρχών και άλλων ενδιαφερόμενων μερών) και περιλαμβάνει τους κανόνες και τις διαδικασίες για τη λήψη αποφάσεων στις εταιρικές υποθέσεις. Η εταιρική διακυβέρνηση περιλαμβάνει τις διαδικασίες μέσω των οποίων οι στόχοι επιχείρησης τίθενται και επιδιώκονται στο πλαίσιο του κοινωνικού, κανονιστικού περιβάλλοντος και της αγοράς. Οι μηχανισμοί διακυβέρνησης περιλαμβάνουν την παρακολούθηση των δράσεων, τις πολιτικές και τις αποφάσεις των επιχειρήσεων και των αντιπροσώπων τους. Οι πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης επηρεάζονται από τις προσπάθειες για την ευθυγράμμιση των συμφερόντων των ενδιαφερομένων μερών.

Υπήρξε ανανεωμένο ενδιαφέρον για τις πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης των σύγχρονων επιχειρήσεων, ιδίως σε σχέση με τη λογοδοσία, από την κατάρρευση του υψηλού – προφίλ ενός αριθμού μεγάλων εταιρειών κατά τη διάρκεια του 2001-2002, οι περισσότερες εκ των οποίων αφορούσαν λογιστική απάτη, και στη συνέχεια και πάλι μετά την πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση το 2008. Τα εταιρικά σκάνδαλα διαφόρων μορφών έχουν διατηρήσει το δημόσιο και πολιτικό ενδιαφέρον για την ρύθμιση της εταιρικής διακυβέρνησης.

Οι κυριότερες ομάδες συμφερόντων που συμμετέχουν σε ένα σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης είναι οι εξής: (Ελληνικό Παρατηρητήριο Εταιρικής Διακυβέρνησης 2007)

1) Οι Μέτοχοι, είναι οι πλεονασματικές οικονομικές μονάδες, που επενδύουν τα κεφάλαια τους αγοράζοντας μετοχές σε μια εταιρεία και φυσικά αναμένουν κάποια απόδοση για την επένδυσή τους αυτή.

2) Το Διοικητικό Συμβούλιο, που εκλέγεται από τη γενική συνέλευση και εκφράζει τη πλειοψηφία των μετόχων, ορίζει τα διευθυντικά στελέχη και ελέγχει – επιβλέπει την απόδοση της διοίκησης χωρίς, όμως να επεμβαίνει στις καθημερινές διοικητικές αποφάσεις.

3) Τα Διευθυντικά Στελέχη, το σύνολο των εκτελεστικών στελεχών, είναι επιφορτισμένα με την ευθύνη της ομαλής και κερδοφόρας πορείας της εταιρείας.

4) Οι Εργαζόμενοι, άμεσα ενδιαφερόμενοι για τη διαφάνεια, τη προώθηση της αποτελεσματικότητας και τη διατήρηση της εταιρείας σε τροχιά ανάπτυξης, ώστε αυτή να είναι κερδοφόρα και να διασφαλίσει τις θέσεις εργασίας τους και τα εισοδήματά τους.

5) Οι Πιστωτές, που απαιτούν την επιστροφή κεφαλαίων που δάνεισαν και φυσικά τους νόμιμους τόκους.

6) Οι Προμηθευτές, και οι Πελάτες της εταιρείας που επιθυμούν την ομαλή πορεία της λειτουργίας της.

7) Το Κράτος, που στοχεύει σε μια υγιή και αειφόρο οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη χωρίς εταιρικά σκάνδαλα και χρεοκοπίες με όλες τις δυσάρεστες παρενέργειες και συνέπειες που προκαλούν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΝ ΚΑΙΡΩ ΚΡΙΣΗΣ

Το 2004, η Ελλάδα ήταν μεταξύ των κορυφαίων 29 πιο ανεπτυγμένων χωρών του κόσμου. Σήμερα, έχει χρέος άνω των 300 δισεκατομμυρίων ευρώ. Η οικονομική κρίση που η Ελλάδα υποφέρει σήμερα άρχισε περίπου πριν από έξι χρόνια, αλλά οι ρίζες της πηγαίνουν πολύ πιο πίσω από το 2009. Πολλοί συμφωνούν ότι προέρχεται εν μέρει από την κακή διαχείριση της οικονομίας από τα δύο κύρια πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα. Αυτά τα δύο κόμματα κυβέρνησαν εναλλάξ τη χώρα από την κατάρρευση της χούντας το 1974. Αλλά επίσης η κρίση προέρχεται και από το γεγονός ότι ένα τεράστιο ποσό του χρέους στην Ελλάδα προέρχεται από τις δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν κατά τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, όπου η Ελλάδα δαπάνησε δισεκατομμύρια για την ανάπτυξη των υποδομών για την κάλυψη των απαιτήσεων αυτού του γεγονότος. Η εισοδος στη ζώνη του ευρώ ήταν ένα επιπλέον πρόβλημα, όταν ξαφνικά η κοστολόγηση των εμπορευμάτων με 100 δραχμές για παράδειγμα ανέβηκε στο € 1 (300 δραχμές) ενώ δεν υπήρχε αντίστοιχη αύξηση των μισθών (Καραμεσίνη, 2006).

Η παγκόσμια οικονομική κρίση που εξαπλώθηκε γύρω από τις δυτικές καπιταλιστικές χώρες κατά την περίοδο 2007/08 έφτασε στην Ελλάδα το 2009. Ωστόσο, η Ελλάδα (σε αντίθεση με πολλές άλλες χώρες) δεν είχε πραγματοποιήσει επενδύσεις στις ισλανδικές τράπεζες, ούτε σε οποιεσδήποτε από τις λεγόμενες τοξικές επενδύσεις δανείων, τα δομημένα επενδυτικά σχήματα (SIVs) και τα εξασφαλισμένα χρεωστικά (CDOs) (Χαρδούβελης, 2012).

Ένας παράγοντας που ξεκίνησε την πτώση οφείλεται στην εισαγωγή το 1981, της πολιτικής των μαζικών προσλήψεων στο δημόσιο τομέα, μειώνοντας έτσι σημαντικά και άμεσα την ανεργία. Ενώ αρχικά αυτό μπορεί να φαινόταν ως κάτι θετικό, είχε τελικά καταστροφικές συνέπειες. Η πολιτική αυτή επαναλήφθηκε από την επόμενη κυβέρνηση όταν κέρδισε τις εκλογές μερικά χρόνια αργότερα. Σήμερα ο δημόσιος τομέας στην Ελλάδα απασχολεί περίπου το 10% του ενεργού πληθυσμού της χώρας, ο αριθμός αυτός πρέπει δραστικά να μειωθεί σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές οδηγίες (Μητράκος, 2012).

Ένας δεύτερος παράγοντας ήταν η περαιτέρω πολιτική διαφθορά και η αδιαφάνεια των συναλλαγών. Τα πολιτικά σκάνδαλα διαφθοράς στην Ελλάδα ήταν στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων για τουλάχιστον τις τελευταίες τρεις δεκαετίες και έχουν οδηγήσει πολλές φορές στην αποπομπή υπουργών.

Παρόλο που όλες οι προαναφερθείσες αιτίες είναι αρκετά σοβαρές, μπορεί να υποστηριχθεί ότι δεν είναι οι κύριες αιτίες της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Για αυτή τον κύριο ρόλο διαδραματίζει η μαζική φοροδιαφυγή. Επιπλέον, το μεγαλύτερο μέρος της εν λόγω φοροδιαφυγής προέρχεται από τα ανώτερα κλιμάκια της κοινωνίας, ιδίως στην κατηγορία των επιχειρηματιών και επαγγελματιών από όλους τους κλάδους (Πάπα, 2009).

Θα πρέπει να υπενθυμίσουμε, επίσης, ότι η Ελλάδα εξακολουθεί να είναι μια κατεχοχήν αγροτική χώρα και η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση είχε μια καταστρεπτική επίδραση της ελληνικής αγροτικής οικονομίας. Φυσικά, υπήρξαν οι επιδοτήσεις της ΕΕ προς την Ελλάδα, αλλά πολλές από τις προϋποθέσεις που έθεσε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα όσον αφορά τις εξαγωγές πολλών προϊόντων είχαν αρνητικές επιπτώσεις στην ελληνική παραγωγή.

Ένας άλλος παράγοντας που διαδραματίζει τον ρόλο του στην παρούσα κρίση είναι ο ανεξέλεγκτος τραπεζικός δανεισμός. Επίσης με την εσωτερική κακοδιαχείριση της οικονομίας, η Ελλάδα μαζί με τον υπόλοιπο αναπτυγμένο καπιταλιστικό κόσμο έχει επηρεαστεί αρνητικά από τα φαινόμενα της παγκοσμιοποίησης και των αγορών εργασίας. Η συνέπεια αυτού είναι ότι πολλές εγχώριες και ξένες επιχειρήσεις έχουν μετεγκατασταθεί σε χώρες όπου το εργατικό κόστος είναι ελάχιστο και η ύπαρξη των συνδικαλιστικών οργανώσεων είτε απαγορεύεται είτε είναι αμελητέα. Κατά ειρωνικό τρόπο, ωστόσο, ο μέσος μισθός στην Ελλάδα παραμένει ένας από τους χαμηλότερους στην Δυτική Ευρώπη (Καρούλια, et al, 2013).

Ένας τελευταίος παράγοντας που επηρεάζει είναι η εισροή των παράνομων και μη οικονομικών μεταναστών κατά τα τελευταία είκοσι χρόνια περίπου. Σε αντίθεση με τους παραπάνω παράγοντες που έχουν θεωρηθεί ως επιρροή στην τρέχουσα

οικονομική κρίση, η ύπαρξη της μετανάστευσης στην Ελλάδα, μπορεί να υποστηριχθεί ότι είχε θετικό αντίκτυπο (Πάπα, 2009).

Ένας από τους σπουδαιότερους λόγους της εξάρτησης από το χρέος, είναι το γεγονός ότι η κατανάλωση πλέον εξαρτάται από αυτό, λόγω της αντίφασης μεταξύ της πτώσης για να αποφέρουν κέρδη στην παραγωγή και της ανάγκης να εξασφαλιστεί η ζήτηση, προκειμένου να πωληθούν τα προϊόντα που παράγονται και να πραγματοποιηθούν τα κέρδη αυτά. Ο προφανέστερος λόγος είναι η αυξανόμενη ανισότητα του εισοδήματος, και δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η συσσώρευση του χρέους ήταν χειρότερη σε χώρες με μεγαλύτερες εισοδηματικές ανισότητες, ιδίως στο Ηνωμένο Βασίλειο και τις Η.Π.Α (Μητράκος, 2012).

Ενώ οι απώλειες θέσεων εργασίας εμπλέκουν ένα ασυνήθιστα υψηλό αριθμό εργαζομένων, η απώλεια εισοδήματος για όσους εξακολουθούν να απασχολούνται ήταν επίσης σημαντική. Οι μέσες πραγματικές ακαθάριστες αποδοχές των εργαζομένων έχουν χάσει περισσότερο έδαφος από την έναρξη της κρίσης από ό, τι αποκτήθηκε κατά τα εννέα έτη πριν από αυτή.

Συγκεκριμένα, έπειτα από την αύξηση κατά 23% το 2000-2009 μέχρι το 2013 οι μέσες αποδοχές έχουν πέσει κάτω από το επίπεδο του 2000 κατά 9 τοις εκατό. Μόνο στις δημόσιες επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, όπου οι αμοιβές ήταν εξαιρετικά γενναιόδωρες από το 2000-2009 (+57% σε πραγματικούς όρους), οι πρόσφατες απώλειες πραγματικών αποδοχών το 2013 είναι μόλις λίγο πάνω από ό, τι ήταν το 2000 (+1%). Στο σύνολό τους, τα κέρδη και οι ζημιές από το 2009-2013 ήταν πάνω από 26% κατά μέσο όρο (σε ακαθάριστο). Η αυξανόμενη φορολογική πίεση άφησε να εννοηθεί ότι οι απώλειες ήταν ακόμη πιο έντονες σε καθαρούς όρους. Τα κέρδη από αυτοαπασχόληση έχουν επίσης μειωθεί, αλλά σε αυτή την περίπτωση είναι πολύ δύσκολο να έχουμε ξεκάθαρα και αξιόπιστα δεδομένα (Καρούλια, et al, 2013).

Η μείωση των επιτοκίων, αποτέλεσε επίσης ένα μεγάλο πρόβλημα, καθώς οι κεντρικές τράπεζες ελέγχουν μόνο τις βραχυπρόθεσμες τιμές των επιτοκίων, ενώ οι ιδιωτικές τράπεζες αρνούνται ρητά να μειώσουν τις μακροπρόθεσμες τιμές των επιτοκίων ως απάντηση στις πολιτικές των κεντρικών τραπεζών. Οι περικοπές στα

επιτόκια θα έχουν επίσης ως αποτέλεσμα τη μείωση τόσο των πραγματικών αποδόσεων των σημερινών συνταξιούχων που ζουν από αποταμιεύσεις, αλλά και τις προοπτικές αποδόσεων των μελλοντικών συνταξιούχων, γεγονός που μπορεί να μειώσει την κατανάλωση (Στεφανάδης, 2011).

Ας σημειωθεί ότι τα παραπάνω ισχύουν για τον επίσημο τομέα της οικονομίας. Στο λεγόμενο ανεπίσημο τομέα (μέρος της κατασκευαστικής βιομηχανίας, της γεωργίας, του τουρισμού και άλλων υπηρεσιών), όπου οι εργοδότες υπόκεινται σε λιγότερους περιορισμούς, τα κέρδη έχουν σίγουρα μειωθεί ακόμα περισσότερο (Πάπα, 2009).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – ΠΩΣ ΟΡΙΖΕΤΑΙ Η ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

2.1. Η έννοια της ελεγκτικής

Κατά καιρούς η έννοια της ελεγκτικής έχει οριοθετηθεί από αρκετούς σχετικούς επαγγελματίες. Σύμφωνα με τον Τσιμάρρα, η Ελεγκτική ορίζεται ως το σύνολο των αρχών, κανόνων και ενεργειών μέσω των οποίων ενεργειών που απορρέουν από βαθιά γνώση της οικονομικής των Εκμεταλλεύσεων (επιχειρήσεων), της Λογιστικής και του Δικαίου, διενεργείται ο έλεγχος των εμπορικών βιβλίων, οικονομικών καταστάσεων, λογιστικών και συναφών στοιχείων προς διαπίστωση πράξεων ή παραλείψεων και για διεξαγωγή αιτιολογημένων συμπερασμάτων σχετικών προς την οικονομική διαχείριση (Παπαδάτου, 2005).

Από την άλλη, ένας από τους πρώτους συμβούλους του Σ.Ο.Λ στην Ελλάδα, όρισε ως αντικείμενο της Ελεγκτικής τον έλεγχο, δηλαδή την εξέταση των βιβλίων μιας οικονομικής μονάδας, των δικαιολογητικών εγγράφων, των εγγράφων που αποδεικνύουν την αλήθεια, την ακρίβεια και την νομιμότητα, την ζήτηση των απαιτούμενων πληροφοριών, ως και την διενέργεια δοκιμαστικών επαληθεύσεων, σε όλες τις εργασίες., ώστε να πεισθεί ο ελεγκτής σχετικά με την ακρίβεια και την αλήθεια των προαναφερθέντων βιβλίων, και των οικονομικών καταστάσεων που συντάσσονται από αυτά (Παπαδάτου, 2005).

Και οι δύο ορισμοί είναι έντονα επηρεασμένοι από τις αντιλήψεις σχετικά με την ελεγκτική που ίσχυαν τότε. Η Ελεγκτική όμως αποτελεί έναν δυναμικά εξελισσόμενο κλάδο και η οριοθέτηση της είναι προτιμότερο να γίνει με βάση της βασικές έννοιες της Ελεγκτικής Θεωρίας παρά με βάση τις αντιλήψεις μιας συγκεκριμένης εποχής που διαμορφώθηκαν οι έννοιες και η πρακτική των ελέγχων.

Σήμερα γίνεται όλο και περισσότερο αποδεκτή η ύπαρξη θεωρίας της ελεγκτικής, ενός αριθμού δηλαδή βασικών παραδοχών και εννοιών, ενός συνόλου ιδεών, η κατανόηση των οποίων είναι πολύ σημαντική για την μετέπειτα ανάπτυξη και πρακτική εφαρμογή της ελεγκτικής.

2.2. Βασικές έννοιες ελεγκτικής

Ελεγκτική είναι ο Επιστημονικός κλάδος της συστηματικής διαδικασίας συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων, από ένα ανεξάρτητο και ικανό για την περίπτωση πρόσωπο, τα οποία αφορούν μετρήσιμες πληροφορίες συγκεκριμένης οικονομικής μονάδας, με σκοπό να εξακριβωθεί και να γνωστοποιηθεί στους ενδιαφερόμενους χρήστες κατά πόσο οι πληροφορίες αυτές ανταποκρίνονται σε προκαθορισμένα κριτήρια (Παπαστάθης, 2014).

Η εννοιολογική αυτή οριοθέτηση της ελεγκτικής περιλαμβάνει αρκετές επιμέρους λέξεις, φράσεις και στοιχεία, που χρειάζονται να σχολιαστούν ξεχωριστά και συνοπτικά.

1. Συστηματική διαδικασία: Λογική, καλά δομημένη και οργανωμένη σειρά βημάτων η διεργασιών
2. Συγκέντρωση και αξιολόγηση ελεγκτικών τεκμηρίων: Εξέταση των βασικών στοιχείων του ελέγχου και δίκαιη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων χωρίς καμία προκατάληψη υπέρ ή κατά του ελεγχόμενου φυσικού ή νομικού προσώπου.
3. Καθορισμός του βαθμού ανταπόκρισης μετρήσιμων πληροφοριών με προκαθορισμένα τεκμήρια: Αναφέρεται στο πόσο κοντά μπορεί να βρίσκονται οι μετρήσιμες πληροφορίες διαφόρων τύπων όπως, οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης, το ύψος των αποθεμάτων, τα τιμολόγια προμηθευτών μιας εταιρείας, κ.λπ. Η έκφραση του βαθμού ανταπόκρισης μπορεί να είναι ποιοτική, όπως είναι η αξιοπιστία και το ακριβοδίκαιο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, αλλά και ποσοτική, όπως είναι το ύψος του πλεονάσματος των αποθεμάτων μιας απογραφής τους.
4. Ικανό και ανεξάρτητο πρόσωπο: Ο ελεγκτής πρέπει να διαθέτει όλα εκείνα τα επαγγελματικά και επιστημονικά προσόντα που είναι απαραίτητα για την διενέργεια του ελέγχου αλλά ταυτόχρονα πρέπει να παραμένει ανεπηρέαστος και ανεξάρτητος.

5. Διατύπωση της γνώμης του ελεγκτή: Τα ευρήματα του ελέγχου και η τελική γνώμη του ελεγκτή πρέπει να γνωστοποιηθούν εγγράφων στους ενδιαφερόμενους χρήστες των σχετικών πληροφοριών. Η γνωστοποίηση αυτή γίνεται μέσω των πιστοποιητικών και των εκθέσεων ελέγχου. ΜΕ την πιστοποίηση του βαθμού ανταπόκρισης των μετρήσιμων πληροφοριών σε προκαθορισμένα κριτήρια ο ελεγκτής αυξάνει ή μειώνει την αξιοπιστία των μετρήσιμων πληροφοριών.

6. Συγκεκριμένη οικονομική μονάδα:

7. Η πραγματοποίηση της οποιασδήποτε μορφής ελέγχου προϋποθέτει την οριοθέτηση της έκτασης του ελέγχου των ευθυνών δηλαδή, που αναλαμβάνει ο ελεγκτής. Η οριοθέτηση αυτή περιλαμβάνει τον ορισμό της οικονομικής μονάδας και της χρονικής περιόδου. Η χρονική περίοδος που καλύπτει ένας έλεγχος είναι συνήθως ένα έτος. Πραγματοποιούνται όμως έλεγχοι και ανά ένα μήνα, ένα τρίμηνο κ.λπ. (Παπαδάτου, 2005).

2.3. Ανεξάρτητοι Φορείς Ελεγκτικού Έργου

2.3.1. Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς είναι μία αυτόνομη αρχή με αποστολή την εποπτεία της Ελληνικής Κεφαλαιαγοράς. Λειτουργεί με την μορφή Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου και η οργανωτική της διάρθρωση, οι αρμοδιότητες και η λειτουργία της ορίζονται από τους Νόμους 1969/91, 2166/93, 2396/96, 3340/2005. Ως νομικό πρόσωπο, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς βρίσκεται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Οικονομικών (Φακός, 2013).

2.3.2. Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων

Ιδρύθηκε στην Ελλάδα και λειτουργεί ως νομικό πρόσωπο δημοσίου Δικαίου. Αποτέλεσε μια κυβερνητική πρωτοβουλία που αποσκοπεί στην ενίσχυση της κοινωνικής υπευθυνότητας των ορκωτών λογιστών – ελεγκτών και στη διαρκή βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων από αυτούς υπηρεσιών. Ο βασικός ιδρυτικός σκοπός της ΕΛΤΕ είναι η ενίσχυση της διαφάνειας λειτουργίας των επιχειρήσεων με την εφαρμογή λογιστικής τυποποίησης και η διασφάλιση της ποιότητας των λογιστικών ελέγχων. Η Ε.Λ.Τ.Ε. εποπτεύεται από τον Υπουργό Οικονομίας και διοικείται από επταμελές διοικητικό συμβούλιο το οποίο αποτελείται από τον πρόεδρο, δύο αντιπροέδρους και τέσσερα μέλη (Φακός, 2013).

2.3.3. Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών

Η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC) ιδρύθηκε το 1977 με σκοπό την ανάπτυξη και την βελτίωση ενός παγκόσμια συντονισμένου λογιστικού επαγγέλματος με ομοιόμορφα πρότυπα. Σκοπός της, σύμφωνα με το καταστατικό της, είναι η παγκόσμια ανάπτυξη του λογιστικού επαγγέλματος με εναρμονισμένα πρότυπα, ώστε να είναι ικανό να παρέχει υπηρεσίες σταθερά υψηλής ποιότητας προς το δημόσιο συμφέρον. Προς την κατεύθυνση αυτής της αποστολής, το Συμβούλιο της IFAC έχει αναθέσει στην Επιτροπή Διεθνών Ελεγκτικών Πρακτικών το έργο να επεξεργαστεί και να δώσει, για λογαριασμό του Συμβουλίου, Πρότυπα και Οδηγίες για τον έλεγχο και τις συναφείς υπηρεσίες (Φακός, 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

3.1. Γενικά στοιχεία

Τα τελευταία χρόνια οι επιχειρήσεις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο αντιμετωπίζουν έναν οξύτατο ανταγωνισμό. Για να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν πρέπει να χρησιμοποιούν προωθημένες μεθόδους σχεδίασης, παραγωγής και προώθησης των προϊόντων τους, να επιδιώκουν τη διαρκή βελτίωση της ποιότητας, τη μείωση του κόστους και την αποδοτική αξιοποίηση των πόρων τους. Οι επιτυχημένες επιχειρήσεις σήμερα αναγνωρίζουν την ανάγκη για “επιχειρησιακή τελειότητα”. Η τελειότητα αυτή δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς ένα αποτελεσματικό Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (Σιώτης & Ζωίτσας, 2010).

Οι διοικήσεις των επιχειρήσεων δεν είναι δυνατόν σήμερα να έχουν άμεση και προσωπική επίβλεψη των εργαζομένων τους, να διασφαλίζουν την προστασία των περιουσιακών τους στοιχείων, την εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους που απορρέουν από το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας τους, την εφαρμογή των αποφάσεων και των μέτρων που οι ίδιες λαμβάνουν για την ανάπτυξη της επιχείρησης. Το γεγονός αυτό της μειωμένης δυνατότητας της Διοίκησης να έχει προσωπική επίβλεψη στο σύνολο των επιχειρησιακών δραστηριοτήτων, καθιστά επιτακτική την ανάγκη θέσπισης μέτρων και διαδικασιών με τις οποίες να διασφαλίζεται η εύρυθμη και αποδοτική λειτουργία της επιχείρησης. Το σύνολο αυτό των μέτρων, των μηχανισμών και των διαδικασιών συνθέτουν τον εσωτερικό έλεγχο της επιχείρησης (Παπαστάθης, 2014).

Ο εσωτερικός έλεγχος, περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο παράγοντα, επηρεάζει τη φύση και την έκταση του ελεγκτικού έργου. Η αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου επηρεάζει τον κίνδυνο εσωτερικού ελέγχου ο οποίος αποτελεί σημαντικό συστατικό στοιχείο του Ελεγκτικού κινδύνου. Ο εσωτερικός έλεγχος των επιχειρήσεων μπορεί να παρομοιασθεί με το νευρικό σύστημα του ανθρώπου. Εκτείνεται σε όλα τα σημεία του οργανισμού της επιχείρησης και είναι ειδικά σχεδιασμένο για να υπηρετήσει τις ανάγκες της συγκεκριμένης επιχείρησης.

Με τον όρο εσωτερικό έλεγχο δεν εννοούνται μόνο τα μέτρα που λαμβάνονται από μια επιχείρηση για να προληφθούν τυχόν καταχρήσεις των στελεχών της αλλά το καθολικό εκείνο σύστημα που έχει σαν βασικό σκοπό τη διασφάλιση της αποτελεσματικής και αποδοτικής λειτουργίας της επιχείρησης (Παπαστάθης, 2014).

3.2. Συστατικά Στοιχεία του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Η κλασική βιβλιογραφία της ελεγκτικής διακρίνει δύο μεγάλα υποσυστήματα εσωτερικού ελέγχου. Τους Λογιστικούς και τους Διοικητικούς ελέγχους.

Οι Λογιστικοί έλεγχοι περιλαμβάνουν τις μεθόδους, τις διαδικασίες, τις τεχνικές και το σχέδιο χρηματοοικονομική οργάνωσης, που στοχεύουν στην προστασία των περιουσιακών στοιχείων και στην ακρίβεια και την αξιοπιστία των πληροφοριών και των οικονομικών καταστάσεων. Αναλυτικότερα, το ΑΙΟΛ με την εγκύκλιο των ελεγκτικών προτύπων Νο 1 (SAS Νο 1, ΑΥ 320,28) ορίζει ότι οι Λογιστικοί έλεγχοι είναι σχεδιασμένοι για να παρέχουν τη λογική βεβαιότητα ότι (Σιώτης & Ζωίτσας, 2010):

- a. Οι συναλλαγές εκτελούνται, σύμφωνα με τη γενική ή ειδική εξουσιοδότηση της διοίκησης.
- b. Οι συναλλαγές καταχωρούνται κατά τρόπο που (1) να επιτρέπει την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές αρχές της λογιστικής ή με οποιαδήποτε άλλα κριτήρια που εφαρμόζονται σε τέτοιες καταστάσεις και (2) να αποδίδουν την ευθύνη χειρισμών των περιουσιακών στοιχείων.
- c. Η πρόσβαση στα περιουσιακά στοιχεία επιτρέπεται μόνο σύμφωνα με εξουσιοδότηση της διοίκησης.
- d. Οι λογιστικές εγγραφές που καταχωρήθηκαν και αφορούν περιουσιακά στοιχεία συγκρίνονται με τα υπάρχοντα περιουσιακά στοιχεία κατά λογικά

διαστήματα και σε περίπτωση διαπίστωσης αποκλίσεων, πραγματοποιούνται οι κατάλληλες ενέργειες.

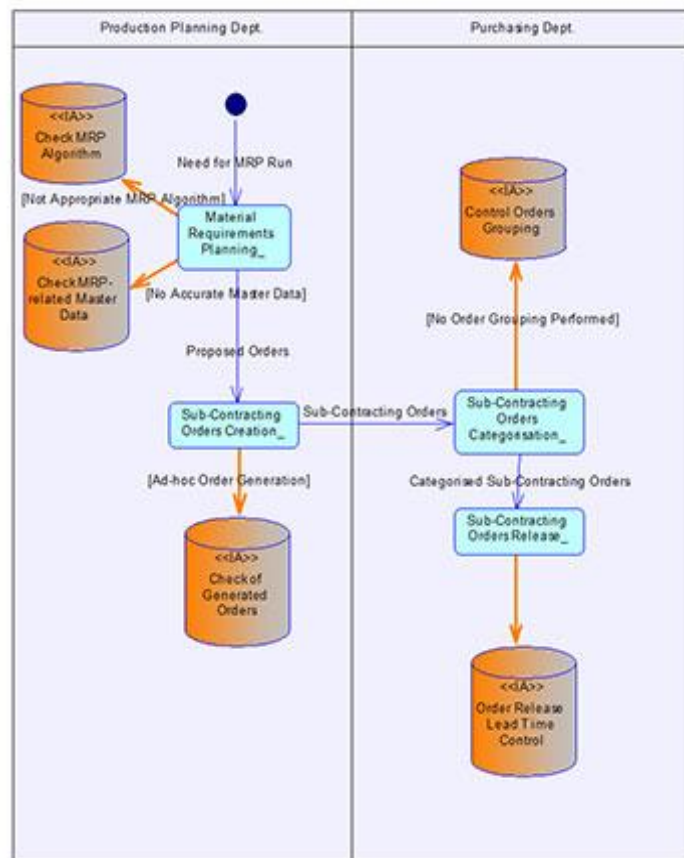
Οι Διοικητικοί έλεγχοι δεν έχουν σαν στόχο τις οικονομικές καταστάσεις και κατά συνέπεια δεν θα έπρεπε να ενδιαφέρουν άμεσα τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές. Οι Διοικητικοί έλεγχοι περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων το σχέδιο οργάνωσης της επιχείρησης, τις κατευθυντήριες οδηγίες της διοίκησης, τις πολιτικές, τους κανονισμούς ή εγκυκλίους καθορισμού αρμοδιοτήτων και παροχής εξουσιοδοτήσεων για τη διενέργεια συναλλαγών και λήψης αποφάσεων. Οι διοικήσεις των επιχειρήσεων καθιερώνουν διοικητικούς ελέγχους για να διασφαλίσουν ισχυρό εσωτερικό έλεγχο σε όλες τις δραστηριότητες της επιχείρησης, λειτουργική αποτελεσματικότητα και συμμόρφωση προς τις πολιτικές της. Ένα παράδειγμα εσωτερικού διοικητικού ελέγχου είναι οι εσωτερικές κανονιστικές διατάξεις πρόσληψης νέου προσωπικού ή χορήγησης πρόσθετων αδειών απουσίας.

Οι σύγχρονες προσεγγίσεις αποτύπωσης, μελέτης και αξιολόγησης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου διακρίνουν σε αυτό τα παρακάτω συστατικά στοιχεία (Παπαδάτου, 2005):

- α. Το περιβάλλον του ελέγχου
- β. Την εκτίμηση των κινδύνων από την ίδια την οικονομική μονάδα
- γ. Τους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου
- δ. Τα συστήματα επικοινωνίας και πληροφόρησης
- ε. Την παρακολούθηση και διαχείριση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Καθένα από τα συστατικά αυτά στοιχεία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου επηρεάζει τους επιμέρους στόχους του συστήματος αυτού. Ο ελεγκτής των οικονομικών καταστάσεων όπως είναι φυσικό ενδιαφέρεται κύρια για το πώς οι πιο πάνω πέντε συνιστώσες του εσωτερικού ελέγχου επηρεάζουν το στόχο της

αντικειμενικής και ακριβοδίκαιης απεικόνισης της οικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων της επιχείρησης στις οικονομικές καταστάσεις (Παπαδάτου, 2005).

Μοντέλο Σημείων Ελέγχου Διαδικασιών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΕΛΕΓΧΟΥ: ΕΤΗΣΙΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Σκοπός της Λογιστικής – Ελεγκτικής είναι να μελετά και να καταγράφει και να ελέγχει τα γεγονότα που αφορούν τις επιχειρήσεις και με αυτόν τον τρόπο να ελέγχει την σωστή λειτουργία τους. Οι διευθύνοντες των επιχειρήσεων, οι μέτοχοι και άλλοι εξωτερικοί παράγοντες όπως δημόσιο, πιστωτές, ανταγωνιστές και πολλοί

άλλοι, ενδιαφέρονται για τις λογιστικές πληροφορίες που αφορούν τις επιχειρήσεις. Οι πηγές πληροφοριών είναι οι οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων και είναι (Νιάρχος, 2004):

- Ο ισολογισμός τέλους χρήσης
- Η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης
- Ο πίνακας διάθεσης αποτελεσμάτων/ κερδών
- Το προσάρτημα

4.1. Ο ισολογισμός τέλους χρήσης

Στο τέλος κάθε διαχειριστικής χρήσης συντάσσεται ισολογισμός, που για το λόγο αυτό καλείται Ισολογισμός τέλους χρήσης.

Ακόμη, στο τέλος κάθε χρήσης προσδιορίζονται τα αποτελέσματα εκμετάλλευσης και τα αποτελέσματα χρήσης που προέκυψαν στη διάρκεια της χρήσης.

Για να προσδιορισθούν τα αποτελέσματα μιας διαχειριστικής χρήσης, θα πρέπει να συσχετισθούν όλα τα έσοδα και έξοδα που αφορούν τη χρήση αυτή και μόνο αυτά, δηλαδή όλα τα δουλευμένα έσοδα και έξοδα της χρήσης.

Κατά συνέπεια, προκειμένου να προσδιορισθούν με ακρίβεια τα αποτελέσματα μίας χρήσης, θα πρέπει να γίνει χρονική τακτοποίηση των εσόδων και των εξόδων, δηλαδή να διαχωριστούν τα έσοδα και έξοδα που αφορούν άλλη ή άλλες χρήσεις και να προσδιορισθούν με ακρίβεια τα έσοδα και έξοδα, που, παρά το ότι αφορούν τη συγκεκριμένη χρήση, δεν έχουν καταχωρηθεί στα βιβλία. Έτσι το αποτέλεσμα μιας χρήσης δεν επηρεάζεται από τα έσοδα και τα έξοδα άλλων χρήσεων, δηλαδή κάθε χρήση έχει αυτοτέλεια ως προς τα έσοδα και τα έξοδα (Γκίνογλου, et al, 2005).

4.2. Η Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης

Η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης είναι μια έκθεση που περιέχει συνοπτικές πληροφορίες για έσοδα, κέρδη, έξοδα και ζημιές που έγιναν σε μια συγκεκριμένη λογιστική χρήση.

Το περιεχόμενο της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσης διαιρείται σε δύο μέρη.

Στο πρώτο παρατίθενται τα στοιχεία των λογαριασμών των λειτουργικών εσόδων και των λειτουργικών εξόδων, δηλαδή των στοιχείων που προσδιορίζουν το αποτέλεσμα εκμετάλλευσης.

Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζονται οι λογαριασμοί των μη λειτουργικών (έκτακτων) εσόδων και κερδών και κατόπιν αυτούς των μη λειτουργικών εξόδων και ζημιών (Ξανθάκης & Αλεξάκης, 2007).

Η κατάταξη των λογαριασμών των λειτουργικών εξόδων διαφέρει ανάλογα με το αν αυτά πρέπει να παρουσιασθούν κατά είδος ή κατά λειτουργία.

Κατάταξη εξόδων κατά είδος

Με αυτή τη μέθοδο τα έξοδα είναι κατανεμημένα κατά είδος (π.χ. ενοίκια, χρεωστικοί τόκοι, αποσβέσεις, έξοδα μεταφοράς κτλ.) και αυτό συμβαίνει γιατί την επιχείρηση ενδιαφέρει το είδος του εξόδου και όχι ο σκοπός για τον οποίο έγινε.

Η παράθεση των εσόδων και των εξόδων στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης πρέπει να είναι η εξής:

Έσοδα από πωλήσεις εμπορευμάτων ή προϊόντων/παροχή υπηρεσιών

+ Έσοδα από λοιπές συνήθεις δραστηριότητες

- Έξοδα κατ' είδος

= Αποτέλεσμα εκμετάλλευσης (Γκίνογλου, et al, 2005)

Κατάταξη εξόδων κατά λειτουργία

Τα έξοδα κατά λειτουργία παρουσιάζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης ομαδοποιημένα σε δύο κατηγορίες.

Έξοδα διοικητικής λειτουργίας, λειτουργίας ερευνών και ανάπτυξης και της λειτουργίας διάθεσης αποθεμάτων

Έξοδα χρηματοοικονομικής λειτουργίας

Η κατάταξη στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης των λογαριασμών λειτουργικών εσόδων / εξόδων, κατά λειτουργία, είναι η εξής:

Έσοδα από πωλήσεις εμπορευμάτων και προϊόντων/παροχή υπηρεσιών

- Κόστος πωληθέντων / πωλήσεων

= Μικτό αποτέλεσμα Εκμετάλλευσης ----->Μικτό Κέρδος/Ζημιά

+ Άλλα έσοδα εκμετάλλευσης

- Έξοδα διοικητικής λειτουργίας

- Έξοδα λειτουργίας ερευνών - ανάπτυξης

- Έξοδα λειτουργίας διάθεσης

= Μερικά αποτελέσματα εκμετάλλευσης ---> Λειτουργικά Έσοδα/Εξοδα

+ Πιστωτικοί τόκοι

+ Έσοδα από συμμετοχές και χρεόγραφα

+ Κέρδη πώλησης συμμετοχών και χρεογράφων

- Χρεωστικοί τόκοι

- Έξοδα συμμετοχών και χρεογράφων

- Ζημιές πώλησης συμμετοχών και χρεογράφων

= Αποτέλεσμα Εκμετάλλευσης

ή Έσοδα/Εξοδα/Κέρδη/Ζημιές Χρηματοοικονομικής Λειτουργίας

ή Κέρδη/Ζημιές Χρήσης προ Φόρων (Κοντάκου & Παπασπύρου, 1993)

4.3. Ο Πίνακας διάθεσης αποτελεσμάτων/ κερδών

Στον πίνακα διάθεσης αποτελεσμάτων η επιχείρηση αναγράφει πληροφορίες σχετικά με το ποσό των κερδών που διανέμει και σε ποιους το διανέμει τόσο για την παρούσα λογιστική χρήση όσο και για την αμέσως προηγούμενη.

Τα κέρδη προς διάθεση μιας ανώνυμης εταιρίας αποτελούνται από (Γκίκας, 2002):

Τα κέρδη της παρούσας χρήσης

- Τα αποτελέσματα των προηγούμενων χρήσεων που πρόκειται να διανεμηθούν στην παρούσα
- Τα αποθεματικά που προορίζονται για διανομή στην παρούσα χρήση
- Το φόρο εισοδήματος

Μετά την αφαίρεση των φόρων, ορισμένο ποσό από τα κέρδη παραμένει στην εταιρία και αυξάνει τα αποθεματικά της, ενώ το υπόλοιπο διανέμεται:

- Στους μετόχους της εταιρίας υπό τη μορφή μερισμάτων
- Στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της εταιρίας ως αμοιβή τους

Συνήθως στο τέλος παραμένει αδιανεμήτο ένα ποσό κερδών. Πρόκειται για τα κέρδη εις νέο, τα οποία θα ενσωματωθούν στα κέρδη της επόμενης χρήσης, για να προσδιορισθεί το ποσό των κερδών προς διάθεση (Καραγιάννης, et al, 2012).

4.4. Το προσάρτημα

4.4.1. Γενικά Στοιχεία

Αξίζει να αναφερθεί εδώ, ότι το προσάρτημα αποτελεί σπουδαίο συστατικό του ισολογισμού αλλά και των αποτελεσμάτων χρήσης, καθώς οι δύο αυτές καταστάσεις στην ουσία συμπληρώνονται από αυτό, ενώ προσθέτουν διάφορες πληροφορίες που πιθανόν να επεξηγούν ορισμένα δεδομένα. Το περιεχόμενο του προσαρτήματος, δηλαδή οι πληροφορίες τις οποίες παρέχει, στοχεύουν στην ουσιαστική διευκόλυνση όλων όσων σχετίζονται και στους οποίους αναφέρονται οι

προαναφερθείσες οικονομικές καταστάσεις, καθώς τους παρέχει μια επιπλέον βοήθεια στην περαιτέρω κατανόηση του περιεχομένου τους, ενώ παράλληλα παρέχει την δυνατότητα για πλήρη παρουσίαση της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης και των αποτελεσμάτων – κερδών ή ζημιών – που επιφέρουν οι ενέργειες των οικονομικών μονάδων. (Νιάρχος, 2004)

Η κατάρτιση του προσαρτήματος που σχετίζεται όπως ήδη αναφέραμε, με τον ισολογισμό και τα αποτελέσματα χρήσης, πρέπει να πραγματοποιείται σε κάθε περίπτωση από συγκεκριμένες οικονομικές μονάδες που ορίζονται απαραίτητα από την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία. Οι κλάδοι της οικονομίας, στους οποίους το προσάρτημα αναφέρεται οπωσδήποτε με την προσθήκη ειδικών πληροφοριών, ορίζονται απαραίτητα προηγουμένως από την νομοθεσία. Τέτοιοι κλάδοι της οικονομίας, μπορεί να είναι πιθανόν ασφαλιστικές ή τραπεζικές εταιρείες κ.λπ. (Κοντάκου & Παπασπύρου, 1993)

Τέλος, το προσάρτημα των οικονομικών καταστάσεων με τις οποίες σχετίζεται, θα πρέπει απαραίτητα να προωθείται προς δημοσίευση στις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, με διαδικασίες τέτοιες που είναι οι προβλεπόμενες από την ισχύουσα νομοθεσία την συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Επομένως, το προσάρτημα θα πρέπει να γνωστοποιείται και σε τρίτους, καθώς δεν αφορά μόνο την ίδια την επιχείρηση.

4.4.2. Το περιεχόμενο του προσαρτήματος

Παρακάτω θα δούμε τις απαραίτητες πληροφορίες που θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει το προσάρτημα του ισολογισμού και της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσης. Αυτές είναι (Κοντάκου & Παπασπύρου, 1993):

1. Οι μέθοδοι που πραγματοποιήθηκαν εφαρμόστηκαν όσον αφορά τους υπολογισμούς των διορθώσεων αξιών των στοιχείων του ενεργητικού, τους υπολογισμούς για τις αναπροσαρμοσμένες αξίες των στοιχείων του ενεργητικού (αν αυτές επιτρέπονται με βάση τις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας) και τέλος, την συνολική αποτίμηση των επιμέρους στοιχείων που σχετίζονται με τις οικονομικές καταστάσεις.

2. Η εφαρμογή διαφορετικών μεθόδων αποτίμησης, σε σχέση με αυτές που ισχύουν από την παρούσα νομοθεσία, θα πρέπει να καταγράφονται σε λογαριασμούς που αφορούν τις «διαφορές αναπροσαρμογής» του παθητικού. Το προσάρτημα θα πρέπει να περιλαμβάνει και τον φορολογικό χειρισμό των διαφορών που προκύπτουν.

Οι διαφορές αυτές καταγράφονται σε έναν πίνακα που περιέχει:

- Το αρχικό υπόλοιπο των λογαριασμών
- Τις διαφορές που μεταβιβάστηκαν στους λογαριασμούς των διαφορών αναπροσαρμογής
- Τα συγκεκριμένα ποσά που αφορούν τους λογαριασμούς των διαφορών προσαρμογής και τα οποία διήλθαν την φάση της κεφαλαιοποίησης ή της μεταφοράς σε άλλο λογαριασμό κατά την χρήση.
- Το υπολειπόμενο ποσό που αφορά τους λογαριασμούς των διαφορών αναπροσαρμογής και που προκύπτει μετά το τέλος της χρήσης (Γκίνογλου, et al, 2005)

Σε οποιαδήποτε περίπτωση παρατηρήθηκε η αναπροσαρμογή στην αξία της κτήσης του κάθε στοιχείου του ισολογισμού, εξαιρουμένων των λογαριασμών αποθεμάτων, θα πρέπει το προσάρτημα να περιλαμβάνει:

- Την αξία της κτήσης του που απορρέει από τις διάφορες διορθώσεις ή από τον γενικό κανόνα αποτίμησης, όταν θα κλείσει ο ισολογισμός
- Τις οποιεσδήποτε διαφορές μπορεί να προκύψουν ανάμεσα στην αξία κτήσης και στην αξία αναπροσαρμογής όταν έκλεισε ο ισολογισμός, ενώ αν προέκυψαν επιπλέον αναπροσαρμογές πριν από τις προαναφερθείσες, θα πρέπει να καταγράφεται και το τελικό σύνολο τις διαφορές που τις αφορά. (Κριεμάδης, 2011)

3. Οι διαφορές που προκύπτουν από την αποτίμηση των διαφόρων κυκλοφορούντων στοιχείων του ισολογισμού, καθώς επίσης και οι αιτίες και η μεταχείριση που επιδέχονται ως προς τα φορολογικά.
4. Οι αποσβέσεις που αφορούν τα πάγια στοιχεία και οι οποιεσδήποτε διαφορές που μπορεί να προκύψουν όταν αποτιμώνται οι συμμετοχές και τα χρεόγραφα. Αυτό ισχύει στις περιπτώσεις που τα προαναφερθέντα δεν παρουσιάζονται εκτενώς στην κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης.
5. Πιθανές επιπλέον αποσβέσεις που αφορούν το πάγιο ενεργητικό. Οι αποσβέσεις αυτές πραγματοποιούνται για να καλύψουν φορολογικές επεκτάσεις, ενώ πρέπει πάντα να αναφέρονται στις ισχύουσες διάταξης της υπάρχουσας φορολογικής νομοθεσίας.
6. Οι οποιεσδήποτε διαφορές μπορεί να προκύψουν κατά την διάρκεια της αποτίμησης των αποθεμάτων ή άλλων παραπλήσιων στοιχείων, με βάση την πιο πρόσφατη τιμή αγοράς, που διευκρινίστηκε πριν από το κλείσιμο του ισολογισμού, ενώ παράλληλα θα πρέπει να κατηγοριοποιούνται τα περιουσιακά στοιχεία.
7. Οι διαφορές που αφορούν το συνάλλαγμα, παράλληλα με τις οποίες απαιτήσεις υπάρχουν σε ξένο νόμισμα, ενώ θα πρέπει να λαμβάνεται σημαντικά υπόψη ο λογιστικός χειρισμός τους. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι θα πρέπει να ελέγχεται η μεταφορά ή καταχώρηση τους στον λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης ή σε κάποιον άλλο λογαριασμό που ανήκει στον ισολογισμό, ενώ θα πρέπει να αναφέρεται εδώ και οι πιθανές μέθοδοι της μελλοντικής τακτοποίησής τους. (Walsh, 2006)
8. Η καταγραφή των στοιχείων που σχετίζονται με τις συμμετοχές της συγκεκριμένης οικονομικής μονάδας σε λοιπές επιχειρήσεις, που υπερβαίνουν το 10% επί του συνολικού κεφαλαίου, είτε για απευθείας συμμετοχές, είτε και σε αυτές που πραγματοποιούνται με την διαμεσολάβηση τρίτου.

9. Πλήρης καταγραφή και αναφορά του αριθμού αλλά και της ονομαστικής αξίας των πρόσφατων μετοχών της επιχείρησης, πάντα μέσα στα πλαίσια του εγκεκριμένου κεφαλαίου. Οι μετοχές αυτές έχουν καταγραφεί κατά την διάρκεια της χρήσης.

Στην περίπτωση που κατά την διάρκεια της χρήσης, μια οικονομική μονάδα έχει προβεί στην απόκτηση δικών της μετοχών, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, θα πρέπει να υπάρχει πλήρης αναφορά (Ευθυμόγλου & Λαζαρίδης, 2000):

- Των λόγων απόκτησης των μετοχών

- Του αριθμού αλλά και της ονομαστικής αξίας των ίδιων μετοχών της οικονομικής μονάδας ή των μετοχών εκείνων που μεταβιβάστηκαν από την πρώτη κατά την διάρκεια της χρήσης. Επίσης θα πρέπει να αναγράφεται και το ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου που αντιπροσωπεύουν οι προαναφερθείσες μετοχές

- Το πιθανό αντίτιμο των προαναφερθεισών μετοχών, το οποίο καταβλήθηκε προκειμένου να αποκτηθούν, ή εισπράχθηκε σε περίπτωση μεταβίβασης.

10. Μετά την κατηγοριοποίηση των μετοχών, και σε περίπτωση που προέκυψαν παραπάνω από μια κατηγορίες, θα πρέπει να αναφέρονται ο αριθμός και η ονομαστική αξία τους.

11. Αν υπάρχουν προνομιούχες μετοχές, ομολογίες μετατρέψιμων, λοιπά ομόλογα ή δικαιώματα, θα πρέπει να αναφέρεται συγκεκριμένα ο αριθμός και η έκταση τους. (Ευθυμόγλου & Λαζαρίδης, 2000)

12. Οι οποιοσδήποτε υποχρεώσεις της οικονομικής μονάδας, με περισσότερη έμφαση σε αυτές που έχουν λήξη προθεσμίας εξόφλησης άνω των πέντε ετών από το κλείσιμο του ισολογισμού, ανάλογα με τον πιστωτή ή την κατηγορία, και σε αυτές που είναι καλυπτόμενες με εμπράγματα ασφάλειες, κάνοντας αναφορά στην μορφή και στη φύση τους.

13. Επίσης θα πρέπει να αναφέρονται και οι υποχρεώσεις που δεν παρουσιάζονται στον ισολογισμό που συντάσσεται από την οικονομική μονάδα, αν και μόνο αν η περίληψη τους είναι απαραίτητη για να εκτιμηθεί η οικονομική κατάσταση. (Γκίνογλου, et al, 2005)

14. Σε περίπτωση που οι κατηγορίες ή οι γεωγραφικές περιοχές που αφορούν τις καθαρές πωλήσεις, εμφανίζουν σημαντικές διαφορές, θα πρέπει οι δεύτερες να καταγράφονται με κατηγοριοποίηση με βάση τα προαναφερθέντα στοιχεία.

15. Μια μέση εκτίμηση του προσωπικού που συμμετείχε στις διαδικασίες κατά την χρήση, κατηγοριοποιημένη και αυτή, και παράλληλη ανάλυση των αμοιβών τους και των διάφορων παρακλαδιών αυτών.

16. Κατά πόσο η αποτίμηση κατά παρέκκλιση, σύμφωνα με τις αρχές αποτίμησης της ισχύουσας νομοθεσίας, επηρέασε τον υπολογισμό των αποτελεσμάτων χρήσης, είτε κατά την χρήση του ισολογισμού, είτε σε περίπτωση χρήσης που προηγήθηκε, προκειμένου να προκύψουν φοροαπαλλαγές. Αν επηρεάζεται σημαντικά, αντιστοίχως θα πρέπει να καταγραφούν και λεπτομέρειες επεξήγησης. (Walsh, 2006)

17. Αν υπάρχουν οφειλόμενα ποσά φόρων που δεν παρουσιάζονται στις υποχρεώσεις της οικονομικής μονάδας και που γενικά προκύπτουν σε βάρος των προηγούμενων χρήσεων αλλά και της κλειόμενης, θα πρέπει να καταγράφονται.

18. Οποιαδήποτε ποσά αποδόθηκαν ως αμοιβές υπηρεσιών στα μέλη των δομών διοίκησης, αλλά και ως συντάξεις σε πρώην μέλη τους, καταγράφονται και κατηγοριοποιούνται. (Νιάρχος, 2004)

19. Ότι ποσά αποδόθηκαν σε μέλη των δομών διοίκησης ως προκαταβολές και πιστώσεις και πλέον οφείλονται στην οικονομική μονάδα κατά το κλείσιμο του ισολογισμού, θα πρέπει να καταγράφονται και να κατηγοριοποιούνται,

παράλληλα με την αναφορά των όρων, των υποχρεώσεων, των εγγυήσεων αλλά και του ετήσιου επιτοκίου.

20. Αν υπάρχουν εγγυήσεις από την πλευρά της οικονομικής μονάδας και δεν παρουσιάζονται στο παθητικό του ισολογισμού θα πρέπει να καταγράφονται και να κατηγοριοποιούνται. Οι οποιεσδήποτε υποθήκες ή προσημειώσεις θα πρέπει να αναγράφονται σε ξεχωριστό μέρος, όπως επίσης και οι πιθανές εγγυήσεις προς τις συνδεδεμένες επιχειρήσεις. (Νικολάου, 2009)

21. Η πλήρης καταγραφή των πιθανών μεταβολών των πάγιων στοιχείων. Θα πρέπει για τον οποιονδήποτε πρωτοβάθμιο λογαριασμό παγίου ενεργητικού να σημειώνονται οι εξαγωγές και αγορές της χρήσης, οι βελτιώσεις και αποσβέσεις της, η αξία κτήσης αλλά και οι επί το σύνολο αποσβέσεις μέχρι και το κλείσιμο του ισολογισμού.

22. Λοιπές λεπτομερείς που επεξηγούν ή διευκρινίζουν την επιρροή τους στον τελικό υπολογισμό του φόρου εισοδήματος, που αφορά τα έκτακτα και ανόργανα έσοδα κα έξοδα, καθώς επίσης και τα έσοδα και έξοδα που αφορούν προηγούμενες χρήσεις και που εμφανίζονται στην χρήση του ισολογισμού. Αυτά καταγράφονται βέβαια μόνο στην περίπτωση που ασκούν σημαντική επιρροή στα τελικά αποτελέσματα της οικονομικής μονάδας. (Σακελλής, 1991)

23. Αν υπάρχουν λοιπές οικονομικές δεσμεύσεις που προκύπτουν από εγγυήσεις, λοιπές συμβατικές, θέματα της ισχύουσας νομοθεσίας ή αμφοτεροβαρείς συμβάσεις, θα πρέπει τα συνολικά τους ποσά να καταγράφονται, με την προϋπόθεση ότι δεν παρουσιάζονται στον ισολογισμό (στους λογαριασμούς τάξης του) και αν η καταγραφή της συγκεκριμένης πληροφορίας θα είναι τελικά χρήσιμη για την εξαγωγή συμπερασμάτων για τα οικονομικά της επιχείρησης. Αν υπάρχουν άλλες δεσμεύσεις που σχετίζονται με την καταβολή ειδικών μηνιαίων παροχών, θα πρέπει να καταγράφονται σε ξεχωριστό μέρος. (Νιάρχος, 2004)

24. Περίληψη της ανάλυσης των εξής λογαριασμών του ισολογισμού:

- «έξοδα ιδρύσεως και πρώτης εγκαταστάσεως»,

- «τόκοι δανείων κατασκευαστικής περιόδου»

- «έξοδα ερευνών και αναπτύξεως».

25. Η πλήρης καταγραφή των λόγων που επέβαλαν την χρήση της δυνατότητας υποτίμησης των αποθεμάτων κατά παρέκκλιση, καθώς και το περιεχόμενο της, εφόσον φυσικά η επιχείρηση χρησιμοποιεί αυτή την δυνατότητα πάντα σχετιζόμενη με τις ισχύουσες διατάξεις.

26. Περίληψη της ανάλυσης του λογαριασμού «λοιπές προβλέψεις», του ισολογισμού μόνον όταν είναι σημαντικό να σημειωθεί. (Γκίνογλου, et al, 2005)

27. Αν προκύψει παρέκκλιση σε μια χρήση, όταν δεν είναι επιτρεπτή η οποιαδήποτε μεταβολή ανά τις χρήσεις μιας καθορισμένης δομής ισολογισμού αλλά και του ίδιου του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης, γεγονός γενικά σπάνιο, θα πρέπει να καταγράφεται εκτενώς η παρέκκλιση που προέκυψε, ποια τα αίτια που οδήγησαν σε αυτή καθώς και που στοχεύει.

28. Αν υπάρχουν συμπυκνόμενα στοιχεία στις κατηγορίες του ισολογισμού που εμφανίζονται με αραβικούς αριθμούς, θα πρέπει να αναλύονται εκτενώς.

29. Εφόσον τα κονδύλια που παρουσιάζονται στον ισολογισμό αλλά και στα αποτελέσματα χρήσης δεν μπορούν να συγκριθούν σε απόλυτο βαθμό με τα κονδύλια από προηγούμενες χρήσεις, θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται λεπτομέρειες που θα εξηγούν αυτή την δυνατότητα σύγκρισης μεταξύ τους. Σε περιπτώσεις ανακατάταξης ποσών που αφορούν τους λογαριασμούς προηγούμενης χρήσης, θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται επεξηγηματικές λεπτομέρειες, ώστε να βοηθούν στην σύγκριση με ποσά που αφορούν την κλειόμενη χρήση. (Ευθυμόγλου & Λαζαρίδης, 2000)

30. Συσχετισμός των επιμέρους κατηγοριών των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού του ισολογισμού με την βοήθεια επεξηγηματικών λεπτομερειών.

31. Περίληψη επεξηγηματικών πληροφοριών σε σχέση με τις συνδεδεμένες επιχειρήσεις και πάντα με βάση τις ισχύουσες από την νομοθεσία διατάξεις.

32. Τέλος, λοιπές σημειώσεις που μπορεί να θεωρούνται απαιτητές από τις ισχύουσες από την νομοθεσία διατάξεις ή για την καλύτερη ενημέρωση των μετόχων, αλλά και των εξωτερικών παραγόντων. Τέτοιες πληροφορίες στην ουσία δίνουν μια πλήρη εικόνα της οικονομικής κατάστασης, των αποτελεσμάτων αλλά και της παρουσίας της συγκεκριμένης οικονομικής μονάδας. (Κριεμάδης, 2011)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΥΣ Ο.Τ.Α. - ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

5.1. Δημόσιος τομέας

Ο δημόσιος τομέας αναφέρεται στο μέρος της οικονομίας που ασχολείται με την παροχή των διαφόρων κυβερνητικών υπηρεσιών. Η σύνθεση του δημόσιου τομέα διαφέρει ανάλογα με τη χώρα, αλλά και στις περισσότερες χώρες ο δημόσιος τομέας περιλαμβάνει υπηρεσίες όπως το στρατό, την αστυνομία, τις δημόσιες μεταφορές και τη φροντίδα των δημόσιων δρόμων, τη δημόσια εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη και όσους εργάζονται για την ίδια την κυβέρνηση, όπως εκλεγμένους αξιωματούχους. Ο δημόσιος τομέας μπορεί να παρέχει υπηρεσίες σύμφωνα με τις οποίες δεν εξαιρείται κανείς, ανεξαρτήτως του εισοδήματος του, (όπως ο φωτισμός των δρόμων), υπηρεσίες που ωφελούν το σύνολο της κοινωνίας και όχι μόνο το άτομο που χρησιμοποιεί την υπηρεσία (Σωτηρέλης & Ξηρός, 2010).

Οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί που δεν αποτελούν μέρος του δημόσιου τομέα αποτελούν μέρος του ιδιωτικού τομέα. Ο ιδιωτικός τομέας αποτελείται από τον τομέα των επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν ως στόχο να αποκτήσουν κέρδος για τους ιδιοκτήτες της επιχείρησης, καθώς και τον εθελοντικό τομέα, ο οποίος περιλαμβάνει φιλανθρωπικές οργανώσεις (Μπεσίλα – Βήκα, 2010).

Η οργάνωση του δημόσιου τομέα (δημόσιο) μπορεί να λάβει διάφορες μορφές, όπως οι εξής (Stewart, 2006):

- Άμεση χορήγηση χρηματοδότησης μέσω της φορολογίας
- Δημόσιες επιχειρήσεις, οι οποίες διαφέρουν από την άμεση διοίκηση στο ότι έχουν μεγαλύτερες εμπορικές ελευθερίες και αναμένεται να λειτουργούν σύμφωνα

με εμπορικά κριτήρια, και οι αποφάσεις της παραγωγής δεν λαμβάνονται γενικά από την κυβέρνηση (αν και μπορεί να θέσει στόχους για αυτές, η κυβέρνηση).

- Μερική εξωτερική ανάθεση (για υπηρεσίες πληροφορικής) που θεωρείται πρότυπο του δημόσιου τομέα.

5.2. Εποπτεία νομιμότητας στους ΟΤΑ

Οι πράξεις που προέβησαν τα μονομελή και συλλογικά όργανα των ΝΑ και των Δήμων μέχρι τις 31/12/2010, παράγουν έννομα αποτελέσματα και θεωρούνται εκτελεστές. Από αυτές τις αποφάσεις, αυτές που θα κριθούν νόμιμες πρέπει να εκτελεστούν από τα όργανα που λογίζονται ως αρμόδια, εντός της εδαφικής περιοχής όπου ασκούσε την εξουσία το εκδίδον την πράξη όργανο, εντός δηλαδή της περιφερειακής του ή δημοτικής του ενότητας (Σωτηρέλης & Ξηρός, 2010).

Θα πρέπει να ληφθεί νέα σχετική απόφαση από τα αρμόδια όργανα για να επεκταθεί στο σύνολο της περιφέρειας ή του δήμου η ισχύς αυτών των πράξεων. Από την 1/1/2011 το αρμόδιο όργανο των περιφερειών και των δήμων μπορεί να εκδώσει πράξη με όμοιο περιεχόμενο με αυτήν που εκδόθηκε πριν τις 31/12/2010, ενώ έχει τη δυνατότητα με δική του απόφαση να την ανακαλέσει (Μπαμπαλιούτας, 2013).

Εφόσον λοιπόν οι πράξεις αυτές έχουν αποσταλεί στις αρμόδιες υπηρεσίες, είτε για τον έλεγχο του άρθρου 68 ΚΝΑ, είτε για τον υποχρεωτικό έλεγχο του άρθρου 149 ΚΔΚ, θα ασκηθεί έλεγχος νομιμότητας για τις αποφάσεις των οργάνων των ΝΑ αλλά και των δήμων. Η προθεσμία άσκησης του ελέγχου νομιμότητας είναι αυτή που είχε ισχύ κατά την χρονική στιγμή της λήψευς αυτών των αποφάσεων.

Εάν υπάρχει προσφυγή κατά των πράξεων των τέως Κοινοτήτων και Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων και δήμων, πριν τις 31/12/2010, ο χρόνος εξέτασης της προσφυγής και ο χρόνος άσκησης της, θα είναι αυτός που οριζόταν στις διατάξεις που είχαν ισχύ κατά το χρόνο υποβολής της προσφυγής. Εάν υπάρχει προσφυγή κατά των

πράξεων μετά την 1/1/2011, ο χρόνος εξέτασης της προσφυγής και ο χρόνος άσκησής της, θα είναι αυτός που ορίζεται στις διατάξεις του «Καλλικράτη» (Μπαμπαλιούτας, 2013).

Μέχρι να συγκροτηθούν, εκεί που απαιτείται, οι Επιτροπές Ελέγχου των Πράξεων του άρθρου 68 του ΚΝΑ και οι Ειδικές Επιτροπές του άρθρου 152 του ΚΔΚ, υπάρχει αναστολή της προθεσμίας εξέτασης των ασκηθεισών ενώπιων τους προσφυγών. Άρα ο αποκλειστικός χρόνος εξέτασης της προσφυγής από την αρμόδια επιτροπή, θα πραγματοποιείται μετά την δημοσίευση της απόφασης συγκρότησης στην εφημερίδα της κυβερνήσεως, αν και η άσκηση της προσφυγής θα πραγματοποιείται εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών.

Οι επιτροπές συνεχίζουν την νόμιμη λειτουργία τους ακόμα και μετά την χρονική περίοδο αντικατάστασης των μελών, αφού κατά τις 31/12/2010 αποφάσεις συγκρότησης, δεν προβλεπόταν χρονική προθεσμία διάρκειας ορισμού των μελών των επιτροπών (εγκύκλιος υπ' αριθμόν 60/2010) (Τσουντας & Τριανταφυλλοπούλου, 2010).

Μετά την παραπομπή των θεωρούμενων μη νομίμων αποφάσεων από τον Γενικό Γραμματέα αποκεντρωμένης διοικήσεως, ο έλεγχος νομιμότητας των πράξεων των συλλογικών οργάνων των περιφερειών διενεργείται από τις Επιτροπές Ελέγχου των πράξεων του άρθρου 68 του ΚΝΑ και με τα άρθρα 225 και 226 του «Καλλικράτη». Οι επιτροπές εξετάζουν επίσης εάν υπάρχουν προσφυγές κατά των πράξεων των συλλογικών οργάνων των περιφερειών. Ο Γενικός Γραμματέας της οικείας αποκεντρωμένης διοικήσεως, πραγματοποιεί τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των μονομελών οργάνων των περιφερειών, ενώ ασκούνται ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου οι προσφυγές κατά των πράξεων των μονομελών οργάνων (Μπαμπαλιούτας, 2013).

Υπάρχει επίσης εκ παραδρομής αναγραφή των διαλαμβανομένων σχετικά με τον τρόπο άσκησης από τις επιτροπές ελέγχου των πράξεων του άρθρου 68 του ΚΝΑ, του ελέγχου νομιμότητας των πράξεων των περιφερειών. Όταν ισχύει η μεταβατική περίοδος ο γενικός γραμματέας της αποκεντρωμένης διοίκησης δεν μπορεί να

προχωρήσει στην αναστολή της εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης των περιφερειών και των δήμων, αφού δεν εμπίπτουν οι διατάξεις του άρθρου 228 στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 238 του «Καλλικράτη» (Χρυσανθάκης, 2010).

Το άρθρο 214 του «Καλλικράτη», ορίζει πως η εποπτεία του κράτους επί των ΟΤΑ και των νομικών τους προσώπων, ασκείται από τα τμήματα Οικονομικού και διοικητικού της αποκεντρωμένης διοικήσεως και του τμήματος προσωπικού, μέχρι την έναρξη της λειτουργίας της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ. Το άρθρο 238 του «Καλλικράτη», ορίζει τις πράξεις των περιφερειών, των δήμων, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, των συνδέσμων τους, των επιχειρήσεών τους, αλλά και τις προσφυγές που εκκρεμούν από τον έλεγχο νομιμότητας, να διαβιβάζονται στην αυτοτελή υπηρεσία εποπτείας ΟΤΑ, με τις σχετικές τους προθεσμίες να ξεκινούν από την περιέλευσή τους στην άνω Υπηρεσία (Λαδιάς, 2014).

5.3. Ο θεσμός του ελεγκτή νομιμότητας στους ΟΤΑ

Το σχέδιο «Καλλικράτης», δημιουργήθηκε ώστε να αναδιαρθρωθεί η τοπική αυτοδιοίκηση και η αποκέντρωση με την πρόβλεψη νέων θεσμών για τον έλεγχο, την νομιμότητα, την λογοδοσία και την διαφάνεια των περιφερειακών αλλά και δημοτικών αρχών. Φυσικά το σχέδιο «Καλλικράτης» εμπεριέχει και έννοιες όπως ο Περιφερειακός Συμπαραστάτης του Πολίτη και ο Συμπαραστάτης του Δημότη και της Επιχειρήσεως. Το σχέδιο περιέχει και άλλες θεσμικές καινοτομίες όπως η ίδρυση μιας αυτοτελούς υπηρεσίας εποπτείας ΟΤΑ σε κάθε αποκεντρωμένη διοίκηση, που ελέγχει την νομιμότητα των πράξεων των περιφερειών και των δήμων. Ο ελεγκτής της νομιμότητας, έχει θέση προϊσταμένου στις αυτοτελείς υπηρεσίες εποπτείας ΟΤΑ. Στην συγκεκριμένη θέση επιλέγεται ένας νομικός, με δημόσια προκήρυξη, ο οποίος έχει την γενική ευθύνη του ελέγχου της νομιμότητας των πράξεων των συγκεκριμένων οργανισμών (Μπαμπούνης, 2008).

Το άρθρο 225 του «Καλλικράτη» ορίζει ότι οι αποφάσεις των συλλογικών οργάνων των περιφερειών και των δήμων αποστέλλονται υποχρεωτικά στην αυτοτελή υπηρεσία εποπτείας ΟΤΑ για έλεγχο νομιμότητας, εφόσον αφορούν τα παρακάτω:

Ρυθμίσεις κανονιστικού περιεχομένου

- Την αγορά και εκποίηση ακινήτων
- Την επιβολή φόρων, δικαιωμάτων και τελών
- Τις διαδικασίες κατάρτισης των προγραμμάτων επιχειρήσεων
- Τα δάνεια
- Την κήρυξη αναγκαστικής απαλλοτρίωσης
- Την ανάθεση υπηρεσιών, έργων, προμηθειών και μελετών
- Την διενέργεια τοπικού δημοψηφίσματος, αρκεί να προβλέπεται από την νομοθεσία
- Την σύναψη όλων των μορφών συμβάσεων, μαζί με εκείνες που ανήκουν σε ειδικές διατάξεις της νομοθεσίας.

Για έλεγχο νομιμότητας αποστέλλονται και οι αποφάσεις των περιφερειών και των δήμων που αφορούν την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου, την λήψη δανείων και την εκποίηση πάγιων περιουσιακών στοιχείων, εκτός από τις αποφάσεις ανωνύμων εταιρειών, στις οποίες οι φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης δεν έχουν την πλειοψηφία (Μπεσίλα – Βήκα, 2010).

Μέσα σε προθεσμία 15 ημερών από την συνεδρίαση του συλλογικού οργάνου, η απόφαση πρέπει να αποσταλεί για τον έλεγχο νομιμότητας μαζί με τα έγγραφα που είναι αναγκαία για την νόμιμη έκδοσή της και το αντίγραφο του αποδεικτικού δημοσίευσης. Οι περιφέρειες, οι δήμοι και οι επιχειρήσεις είναι επίσης

υποχρεωμένοι να αποστέλλουν και όλα τα απαραίτητα έγγραφα που ζητούνται από την αυτοτελή υπηρεσία εποπτείας ΟΤΑ (Λαδιάς, 2014).

Η νομιμότητα της απόφασης ελέγχεται από τον ελεγκτή μέσα σε προθεσμία 40 ημερών από την έλευσή της στην αυτοτελή υπηρεσία εποπτείας ΟΤΑ και εκδίδεται υποχρεωτικά η ειδική πράξη, ενώ σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι η απόφαση είναι παράνομη, ακυρώνεται.

Ο έλεγχος είναι κατασταλτικός λουπόν, αφού μπορεί να οδηγήσει και σε ακύρωση της διοικητικής πράξης των συλλογικών οργάνων, σε σχέση με τον έλεγχο που κάνουν ο συμπαραστάτης του πολίτη και της επιχειρήσεως ή ο συνήγορος του πολίτη, που δεν εκδίδουν πράξεις προς εκτέλεση, με αποτέλεσμα να μην έχουν και την αρμοδιότητα ακύρωσης των αποφάσεων. Ο ελεγκτής της νομιμότητας αντίθετα, έχει εκτεταμένες αρμοδιότητες, ακόμα και σε πράξεις που δεν του έχουν αποσταλεί. Ο ελεγκτής, σύμφωνα με το άρθρο 226 του «Καλλικράτη», έχει την δυνατότητα της αυτεπάγγελτης ακύρωσης οποιασδήποτε αποφάσεως των μονομελών ή των συλλογικών οργάνων των περιφερειών, των δήμων, των επιχειρήσεων και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, εκτός από τις αποφάσεις των ανώνυμων εταιρειών, αφού σε αυτές δεν έχουν την πλειοψηφία οι φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά και των συνδέσμων λόγω νομιμότητας, εντός δύο μηνών μετά την έκδοση ή την δημοσίευση της αποφάσεως (Σωτηρέλης & Ξηρός, 2010).

Για την άσκηση του ελέγχου της νομιμότητας οι περιφέρειες, οι δήμοι, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και οι επιχειρήσεις τους έχουν υποχρέωση να παρέχουν όλα τα ζητούμενα, από την αυτοτελή υπηρεσία εποπτείας ΟΤΑ, έγγραφα και στοιχεία.

Υπάρχει όμως και το νέο δικαίωμα του πολίτη που μπορεί να προσφύγει ενώπιον του ελεγκτή νομιμότητας κατά μιας πράξης δημοτικών αρχών. Το άρθρο 227 του «Καλλικράτη», επιτρέπει σε όποιον έχει έννομο συμφέρον να μπορεί να προσβάλει αποφάσεις μονομελών ή συλλογικών οργάνων των περιφερειών, δήμων, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και των συνδέσμων, μέσα σε 15 ημέρες από την

ανάρτηση της απόφασης στο διαδίκτυο, της δημοσίευσής της, της κοινοποίησής της ή όταν έλαβε γνώση γι' αυτήν (Χρυσανθάκης, 2010).

Προσφυγή μπορεί να πραγματοποιήσει κάποιος και για παράλειψη της οφειλομένης νόμιμης ενέργειας των οργάνων. Η προσφυγή μπορεί να ασκηθεί εντός δεκαημέρου από την παρέλευση της προθεσμίας που επιτάσσει η νομοθεσία στην έκδοση της οικείας πράξης, αλλιώς μετά την παρέλευση ενός τριμήνου από την υποβολή της αίτησης του ενδιαφερομένου. Ο ελεγκτής αποφαινεται μέσα σε δύο μήνες από την υποβολή της προσφυγής, ενώ εάν παρέλθει η ημερομηνία και δεν έχει εκδοθεί σχετική απόφαση, θεωρείται πως η προσφυγή σιωπηρώς απορρίφθηκε. Υπάρχει επίσης όρος στο παραδεκτό του ένδικου βοηθήματος, δηλαδή εάν δεν υπάρξει άσκηση του ένδικου βοηθήματος αυτό απορρίπτεται ως απαράδεκτο (Μπαμπαλιούτας, 2013).

Ο ελεγκτής είναι αρμόδιος και υπεύθυνος στο να αποφαινεται για τα παρακάτω (Μπαμπαλιούτας, 2013):

- Για τις αιτήσεις θεραπείας για έργα προϋπολογισμού έως τα 5.000.000 ευρώ προ ΦΠΑ, για υπηρεσίες και μελέτες που αφορούν τους δήμους, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3316/2005 ΦΕΚ 42 Α'
- Για τις αιτήσεις θεραπείας για έργα προϋπολογισμού έως τα 5.000.000 ευρώ προ ΦΠΑ, για υπηρεσίες και μελέτες που αφορούν περιφέρειες, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3316/2005 ΦΕΚ 42 Α'.

Άλλη αρμοδιότητα του ελεγκτή είναι και η αναστολή εκτέλεσης μιας απόφασης που θεωρείται προσβαλλόμενη. Το άρθρο 228 του «Καλλικράτη», επιτρέπει στον ελεγκτή να αναστείλει με απόφασή του την εκτέλεση μιας προσβαλλόμενης πράξης, αρκεί να έχει υποβληθεί αίτημα μέσω προσφυγής. Η αναστολή χορηγείται εφόσον αυτός που ζητάει την ειδική διοικητική προσφυγή θα υποστεί ανεπανόρθωτη ζημία ή δυσχερώς επανορθώσιμη ζημία μέχρι την εξέταση της προσφυγής ή εφόσον η προσφυγή παρίσταται προδήλως (Μπεσίλα – Βήκα, 2010).

Η πράξη που αφορά την αναστολή ισχύει μέχρι να εκδοθεί απόφαση από τον ελεγκτή επί της προσφυγής ή από την άπρακτη πάροδο των 2 μηνών, μέσα στους οποίους ο ελεγκτής οφείλει να αποφανθεί. Ανάκληση της απόφασης σχετικά με την αναστολή, μπορεί να επιτραπεί με επίκληση νεότερων κρίσιμων στοιχείων που δεν είχαν τεθεί υπ' όψη του ελεγκτή κατά την έκδοση της απόφασής του ή λόγω κάποιας μεταβολής των δεδομένων, που για τα οποία χορηγήθηκε η αναστολή.

Είναι λογικό να υπάρχουν αυστηρές εγγυήσεις για την διαφάνεια και αμεροληψία της λειτουργίας του ελεγκτή λόγω των αυξημένων του δικαστικών λειτουργιών. Το άρθρο 229 του «Καλλικράτη», αναφέρει πως ο ελεγκτής συντάσσει έκθεση στο τέλος κάθε έτους με την οποία καταγράφει τις λειτουργίες της αυτοτελούς υπηρεσίας εποπτείας ΟΤΑ, της οποίας είναι προϊστάμενος, ενώ αναφέρει και τις προσφυγές που εξετάστηκαν, των αριθμό των πράξεων που ελέγχθηκαν, τα ζητήματα που απασχόλησαν την υπηρεσία κατά την διάρκεια της εποπτείας, αλλά και τις καταγγελίες που μπορεί να υποβλήθηκαν για θέματα νομιμότητας. Για να υπάρχει αποτελεσματικότερη διενέργεια στον έλεγχο της νομιμότητας, μπορούν να προταθούν διάφορα μέτρα είτε νομοθετικά είτε όχι, κατά την σύνταξη της έκθεσης (Λαδιάς, 2014).

Η παραπάνω έκθεση υποβάλλεται στον Υπουργό Εσωτερικών, Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Αποκέντρωσης και κοινοποιείται στην επιτροπή θεσμών και διαφάνειας της Βουλής, αλλά και στον συνήγορο του πολίτη.

Αυτές οι εκθέσεις των ελεγκτών που προΐστανται στις αυτοτελούς υπηρεσίες εποπτείας, γίνονται αντικείμενο συζήτησης στο συμβούλιο ελεγκτών νομιμότητας το οποίο μπορεί να συντάξει διάφορα πορίσματα σε σχέση με τον έλεγχο της νομιμότητας, αλλά και την κρατική εποπτεία στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι αποφάσεις του ελεγκτή δημοσιεύονται υποχρεωτικά και αναρτώνται στο διαδίκτυο με την κατάλληλη φροντίδα των νομικών προσώπων που ορίζονται στο κατάστημά τους από τα άρθρα 225, 226 και 227, ενώ η ίδια η δημοσίευση συντάσσεται με την παρουσία δύο μαρτύρων (Χρυσανθάκης, 2010).

Εκτός των παραπάνω, ο ελεγκτής έχει και κάποιες πειθαρχικές αρμοδιότητες. Όλα τα όργανα των περιφερειών και των δήμων, μονομελή και συλλογικά, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, οι σύνδεσμοί τους και οι επιχειρήσεις τους υποχρεούνται στην συμμόρφωση χωρίς καθυστέρηση στις αποφάσεις του ελεγκτή νομιμότητας. Η μη τήρηση των αποφάσεων αποκτά χαρακτήρα παράβασης καθήκοντος, η οποία διώκεται πειθαρχικά σύμφωνα με τις διατάξεις που αφορούν το προσωπικό των νομικών προσώπων και τους αιρετούς. Το άρθρο 233 αναφέρει πως στους περιφερειάρχες, αντιπεριφερειάρχες, δήμαρχους, περιφερειακούς συμβούλους, δημοτικούς συμβούλους, εκπροσώπους κοινοτήτων και τους συμβούλους δημοτικών ή τοπικών κοινοτήτων μπορεί να επιβληθεί πειθαρχική ποινή έκπτωσης ή αργίας διάρκειας έως έξι μηνών. Ο ελεγκτής μπορεί να επιβάλλει τις πειθαρχικές ποινές αν τα όργανα έχουν διαπράξει σοβαρή παράβαση καθηκόντων, έχουν κάνει υπέρβαση της αρμοδιότητά τους από αμέλεια ή δόλο, ή αν έχουν διαπράξει παράβαση καθηκόντων που τους έχουν ανατεθεί βάση ειδικών νομοθετικών ρυθμίσεων (Μπεσίλα – Βήκα, 2010).

Σύμφωνα με το άρθρο 223 του «Καλλικράτη», στο Υπουργείο Εσωτερικών, ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και αποκέντρωσης παίρνει μέρος το συμβούλιο ελεγκτών νομιμότητας στο οποίο προεδρεύει ο Υπουργός Εσωτερικών, με την συμμετοχή των ελεγκτών νομιμότητας των αυτοτελών υπηρεσιών εποπτείας ΟΤΑ ως μέλη. Το συμβούλιο ελεγκτών συντονίζει την δράση των αυτοτελών υπηρεσιών εποπτείας ΟΤΑ και αντιμετωπίζει σημαντικά ζητήματα που προκύπτουν στον έλεγχο, την οργάνωση και την λειτουργία των ΟΤΑ. Το συμβούλιο μπορεί επίσης να απευθύνει ερωτήματα στο νομικό συμβούλιο του κράτους για τυχόν ζητήματα μεγάλης σημασίας. Η γνώμη του νομικού συμβουλίου όμως για τα ζητήματα αυτά είναι υποχρεωτική εφόσον την δεχτεί ο αρμόδιος Υπουργός (Λαδιάς, 2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

6.1. Έννοια της Εταιρικής Διακυβέρνησης

Στην έννοια της εταιρικής διακυβέρνησης έχει αποδοθεί ένα μεγάλο πλήθος ορισμών. Ορισμένοι από τους βασικότερους προσδιορισμούς τις έννοιες αναφέρονται παρακάτω (Παπαστάθης, 2014):

1. Η Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, έχει προσδιορίσει την Εταιρική Διακυβέρνηση ως το σύνολο πρακτικών που υιοθετεί μια επιχείρηση προκειμένου να εξασφαλίσει την αποδοτική λειτουργία της, την προστασία των μετοχών της, αλλά και το σύνολο αυτών που έχουν νόμιμα συμφέροντα στην εταιρία.
2. Ένας άλλος ορισμός που έχει δοθεί από τον Ν. Τραυλό, περιγράφει την Εταιρική Διακυβέρνηση ως «το σύνολο νομικών, θεσμικών και εθιμικών ρυθμίσεων, οι οποίες πρέπει να χαρακτηρίζουν τη δραστηριότητα κυρίως στον εισηγμένων στα χρηματιστήρια εταιριών, αλλά όχι μόνο αυτών. Απαντά δε, στα ερωτήματα ποιος και πώς ελέγχει τις δραστηριότητες των εταιριών, καθώς και σε ποιους κατανέμονται τα οφέλη, αλλά και οι κίνδυνοι που απορρέουν από την εταιρική δραστηριότητα»
3. Τέλος, οι Schiffrin & Barroway προσδιόρισαν την Εταιρική Διακυβέρνηση ως το σύνολο των πολιτικών και διαδικασιών σε συστήματα και σε δομές με τη βοήθεια των οποίων το Διοικητικό Συμβούλιο μιας εταιρείας επιβλέπει και διαχειρίζεται τις δραστηριότητες της εταιρείας προς όφελος των μετόχων της. Η εταιρική διακυβέρνηση είναι το μέσο εκείνο που ορίζει και καθιστά αποτελεσματική τη σχέση μεταξύ των μελών του Δ.Σ. και των διευθυντών της εταιρείας και των μετόχων, των οποίων τα συμφέροντα οι πρώτοι υπηρετούν

Η εταιρική διακυβέρνηση έχει επίσης οριστεί ως «ένα σύστημα δικαίου και χρηστών προσεγγίσεων με τις οποίες οι εταιρείες διοικούνται και ελέγχονται με επίκεντρο τις εσωτερικές και εξωτερικές εταιρικές δομές με σκοπό την παρακολούθηση των ενεργειών της διοίκησης και των διευθυντών και ως εκ τούτου, τον μετριασμό των

κινδύνων που μπορούν να προκύψουν από τα παραπτώματα των εταιρικών στελεχών.

Στις σύγχρονες επιχειρήσεις, οι κύριες ομάδες των εξωτερικών φορέων είναι μέτοχοι, κάτοχοι των χρεογράφων, εμπορικοί πιστωτές, προμηθευτές, πελάτες και κοινότητες που επηρεάζονται από τις δραστηριότητες της εταιρείας του. Τα εσωτερικά μέρη είναι το Διοικητικό Συμβούλιο, τα στελέχη και οι άλλοι εργαζόμενοι (Φακός, 2013).

Μεγάλο μέρος του σύγχρονου ενδιαφέροντος στην εταιρική διακυβέρνηση ασχολείται με τον μετριασμό των συγκρούσεων συμφερόντων μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών. Οι τρόποι άμβλυνσης ή πρόληψης αυτών των συγκρούσεων συμφερόντων περιλαμβάνουν τις διαδικασίες, τα έθιμα, τις πολιτικές, τους νόμους και τους θεσμούς που έχουν αντίκτυπο στον τρόπο με τον οποίο, μια εταιρεία ελέγχεται. Ένα σημαντικό θέμα της διακυβέρνησης είναι η φύση και η έκταση της εταιρικής λογοδοσίας.

Ένα συναφές αλλά ξεχωριστό μέρος των συζητήσεων επικεντρώνεται στις επιπτώσεις ενός συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης στην οικονομική αποδοτικότητα, με ιδιαίτερη έμφαση στην ευημερία των μετόχων. Στις μεγάλες επιχειρήσεις, όπου υπάρχει διαχωρισμός της ιδιοκτησίας και της διαχείρισης, προκύπτει ζήτημα μεταξύ της ανώτερης διαχείρισης, η οποία μπορεί να έχει πολύ διαφορετικά συμφέροντα, και εξ ορισμού πολύ περισσότερες πληροφορίες από ό, τι οι μέτοχοι. Ο κίνδυνος που προκύπτει είναι ότι αντί να επιβλέπει τη διαχείριση για λογαριασμό των μετόχων, το διοικητικό συμβούλιο μπορεί να φανεί απομακρυσμένο από τους μετόχους και υπόχρεο για τη διαχείριση. Η πτυχή αυτή είναι ιδιαίτερα παρούσα στις σύγχρονες δημόσιες συζητήσεις και εξελίξεις στην ρυθμιστική πολιτική (Σιώτης & Ζωίτσας, 2010).

6.2. Σκοπός και χρησιμότητα

Ο βασικότερος στόχος που τίθεται από τις απαρχές μια επιχείρησης ορίζεται η αύξηση των κερδών για όλους τους μετόχους. Ο στόχος αυτός προκειμένου να επιτευχθεί χρειάζεται μια ικανή Διοίκηση και ένα ενιαίο και σύμφωνο σύστημα

Διακυβέρνησης. Το σύστημα αυτό αναλαμβάνει το μέγιστο των ευθυνών όσον αφορά την λήψη αποφάσεων. Η λήψη των αποφάσεων θα πρέπει να πραγματοποιείται πάντα με την σύμφωνη γνώμη των μετόχων αλλά και με κατεύθυνση την επίτευξη των συμφερόντων τους.

Η Διοίκηση λοιπόν πέρα από την λήψη αποφάσεων αναλαμβάνει και την διαχείριση των υπαρχόντων κεφαλαίων, με την παράλληλη συνεισφορά των μετόχων σε κεφάλαια. Φυσικά στον τομέα της εταιρικής διακυβέρνησης υπάρχει πάντοτε η αμφιβολία στους μετόχους σχετικά με το κατά πόσο οι αποφάσεις της Διοίκησης οδηγούν πάντα σε σωστά και αποδοτικά για την επιχείρηση αποτελέσματα. Σε μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί σε περιβάλλοντα επιχείρησης, έχει προκύψει ότι όντως υπάρχουν και τέτοια παραδείγματα εταιρειών όπου τελικά οι στόχοι της Διοίκησης δεν εναρμονίζονται πλήρως με τους αντίστοιχους των ιδιοκτητών/ μετόχων (Παπαστάθης, 2014).

Στις περιπτώσεις λοιπόν αυτές, της ασυμφωνίας μετόχων και Διοίκησης παρουσιάζεται μια αρκετά σημαντική σύγκρουση συμφερόντων, που είναι ακόμη πιο έντονη σε επιχειρήσεις μεγάλης κλίμακας και ιδίως σε όσες δραστηριοποιούνται στο χρηματιστήριο. Ο κύριος λόγος για αυτό το φαινόμενο είναι η μεγάλη διασπορά μετόχων η οποία οδηγεί σε έλλειψη συνεννόησης τους που θα μπορούσε σε άλλες περιπτώσεις να οδηγήσει στην επιβολή ελέγχου επί των αποφάσεων της Διοίκησης. Αν και μόνον αν η επιχείρηση ανήκει σε μια οικογένεια, μπορούμε να πούμε μετά βεβαιότητας ότι οι αποφάσεις της Διοίκησης προκύπτουν προς συμφέρον των μετόχων (Φακός, 2013).

Μια άλλη λύση που θα μπορούσε να δοθεί, εκτός οικογενειακών επιχειρήσεων, προς επίλυση τέτοιων τύπων προβλημάτων είναι την Διοίκηση να αποτελέσουν οι μέτοχοι. Λόγω όμως της συνεχούς ανάγκης των επιχειρήσεων για εξειδικευμένο προσωπικό κάτι τέτοιο καθίσταται πρακτικά αδύνατο. Πολλές φορές οι μέτοχοι μπορεί να μην διαθέτουν την απαραίτητη μόρφωση ή τα λειτουργικά προσόντα για μια τέτοια θέση. Παρόλα αυτά, υπάρχει μια δικλείδα ασφαλείας για τους μετόχους όσον αφορά την σωστή διοίκηση της επιχείρησης και την ορθή λήψη αποφάσεων και αφορά στην εκλογή του Διοικητικού Συμβουλίου. Το Διοικητικό Συμβούλιο είναι

αρμόδιο για τον έλεγχο της σωστής λειτουργίας της Διοίκησης, ως προς την λήψη αποφάσεων και την διαχείριση των συμφερόντων των μετόχων. Επίσης με την χρήση των σωστών μηχανισμών Εταιρικής Διακυβέρνησης, μπορεί μια επιχείρηση να βεβαιώσει ότι δε υπάρχουν προβλήματα εσωτερικών συγκρούσεων (Σιώτης & Ζωίτσας, 2010).

6.3. Ιστορική αναδρομή

Ο Robert E. Wright υποστηρίζει στο Corporation Nation ότι η διακυβέρνηση των πρώτων εταιρειών των ΗΠΑ, όπου υπήρχαν πάνω από 20.000 από τον Εμφύλιο Πόλεμο, ήταν ανώτερη από εκείνη των επιχειρήσεων στα τέλη του 19ου και των αρχών του 20ου αιώνα, επειδή οι πρώτες εταιρείες λειτούργησαν σαν "δημοκρατίες" με πολλούς "ελέγχους και ισορροπίες" κατά της απάτης και του σφετερισμού της εξουσίας των διαχειριστών ή των μεγάλων μετόχων.

Κατά τον 20ο αιώνα, αμέσως μετά το Κραχ της Wall Street το 1929 νομικοί επιστήμονες, όπως οι Adolf Augustus Berle, Edwin Dodd, και Gardiner C. Means, μελέτησαν την αλλαγή του ρόλου της σύγχρονης επιχείρησης στην κοινωνία. Από την Σχολή της οικονομίας του Σικάγου, ο Ronald Coase εισήγαγε την έννοια του κόστους συναλλαγής για την κατανόηση του γιατί ιδρύθηκαν οι επιχειρήσεις και πώς θα συνεχίσουν να συμπεριφέρονται (Παπαστάθης, 2014).

Η επέκταση των ΗΠΑ μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο με η εμφάνιση των πολυεθνικών εταιρειών είδε την ίδρυση της διευθυντικής τάξης. Για την νέα αυτή τάξη μελέτησαν και έγραψαν αρκετοί καθηγητές διαχείρισης του Harvard Business School: οι Myles Mace (επιχειρηματικότητα), Alfred D. Chandler (ιστορία των επιχειρήσεων), ο Jay Lorsch (οργανωσιακή συμπεριφορά) και Elizabeth Maclver (οργανωσιακή συμπεριφορά). Σύμφωνα με τους Lorsch και Maclver "πολλές μεγάλες εταιρείες έχουν κυρίαρχο έλεγχο επί των επιχειρηματικών υποθέσεων χωρίς επαρκή λογοδοσία ή παρακολούθηση από πλευράς των Διοικητικών Συμβουλίων τους» (Σιώτης & Ζωίτσας, 2010).

Στη δεκαετία του 1980, ο Eugene Fama και ο Michael Jensen παρουσίασαν το πρόβλημα εντολέα-αντιπροσώπου ως ένα τρόπο κατανόηση της εταιρικής διακυβέρνησης: Η εταιρεία θεωρείται ως μια σειρά συμβάσεων.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριών δεκαετιών, οι υποχρεώσεις των εταιρικών διευθυντών έχουν επεκταθεί πέρα από την παραδοσιακή νομική τους ευθύνη στην υποχρέωση πίστης στην εταιρεία και τους μετόχους της.

Στο πρώτο μισό της δεκαετίας του 1990, στο θέμα της εταιρικής διακυβέρνησης στις ΗΠΑ, δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή εκ μέρους του Τύπου που οφείλεται στο κύμα των απολύσεων Διευθύνων Σύμβουλων (π.χ. η IBM, η Kodak, η Honeywell) από τα διοικητικά συμβούλια τους. Το σύστημα συνταξιοδότησης του προσωπικού των Δημοσίων Υπαλλήλων της Καλιφόρνια (CalPERS) οδήγησε σε ένα κύμα θεσμικής δραστηριοποίησης των μετόχων (κάτι που πολύ σπάνια έχουμε ξαναδεί), ως ένας τρόπος για να διασφαλιστεί ότι η εταιρική αξία δεν θα καταστραφεί από τις πλέον παραδοσιακά στενές σχέσεις μεταξύ της Διοίκησης και του διοικητικού συμβουλίου των διευθυντών (π.χ., από την ανεξέλεγκτη έκδοση των δικαιωμάτων προαίρεσης αγοράς μετοχών) (Παπαστάθης, 2014).

Στις αρχές της δεκαετίας του 2000, οι μαζικές πτωχεύσεις (και η εγκληματική κακοδιαχείριση) της Enron και Worldcom, καθώς και μικρότερα εταιρικά σκάνδαλα, όπως στις εταιρείες Adelphia Communications, AOL, Arthur Andersen, Global Crossing και Tyco, οδήγησαν σε αύξηση του πολιτικού ενδιαφέροντος στην εταιρική διακυβέρνηση. Άλλες ωθήσεις για το συνεχές ενδιαφέρον στην εταιρική διακυβέρνηση των οργανισμών περιλαμβάνονται στην οικονομική κρίση του 2008/9 και στο επίπεδο των πληρωμών των διοικητικών στελεχών (Καραμανής, 2008).

5.4. Βασικές αρχές εταιρικής διακυβέρνησης

Οι σύγχρονες συζητήσεις σχετικά με την εταιρική διακυβέρνηση τείνουν να αναφέρονται στις αρχές που ανέκυψαν στο πλαίσιο τριών εγγράφων που

κυκλοφόρησαν από το 1990: η έκθεση Cadbury (Ηνωμένο Βασίλειο, 1992), οι Αρχές της Εταιρικής Διακυβέρνησης (ΟΟΣΑ, 1998 και 2004), ο νόμος Sarbanes-Oxley Act του 2002 (ΗΠΑ, 2002). Η Cadbury και ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), εξέδωσαν τις εκθέσεις που παρουσιάζουν γενικές αρχές γύρω από τις οποίες οι επιχειρήσεις αναμένεται να λειτουργήσουν για να διασφαλιστεί η σωστή διακυβέρνηση. Ο νόμος Sarbanes-Oxley, που ανεπίσημα αναφέρεται ως Sarbox ή Sox, είναι μια προσπάθεια από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών να νομοθετήσει πολλές από τις αρχές που συνιστώνται στην έκθεση Cadbury και τις εκθέσεις του ΟΟΣΑ (Σιώτης & Ζωίτσας, 2010).

Δικαιώματα και ισότιμη μεταχείριση των μετόχων: Οι οργανισμοί θα πρέπει να σέβονται τα δικαιώματα των μετόχων και να βοηθήσουν τους μετόχους να ασκήσουν τα δικαιώματα αυτά. Μπορούν να βοηθήσουν τους μετόχους να ασκούν τα δικαιώματά τους ανοιχτά και την αποτελεσματική επικοινωνία των πληροφοριών, ενθαρρύνοντας τους μετόχους να συμμετάσχουν στις γενικές συνελεύσεις.

Συμφέροντα άλλων ενδιαφερόμενων μερών: Οι οργανισμοί θα πρέπει να αναγνωρίσουν ότι έχουν νομικές, συμβατικές, κοινωνικές, και καθοδηγούμενες από την αγορά υποχρεώσεις προς τους ενδιαφερόμενους μη-μέτοχους, συμπεριλαμβανομένων των εργαζομένων, των επενδυτών, των πιστωτών, των προμηθευτών, των τοπικών κοινοτήτων, των πελατών, καθώς και ως προς τους φορείς χάραξης πολιτικής (Παπαστάθης, 2014).

Ρόλος και αρμοδιότητες του διοικητικού συμβουλίου: Το συμβούλιο αυτό χρειάζεται επαρκείς σχετικές δεξιότητες και κατανόηση για την αναθεώρηση και την απόδοση των προκλήσεων της διαχείρισης. Επίσης, χρειάζεται το κατάλληλο μέγεθος και τα κατάλληλα επίπεδα ανεξαρτησίας και δέσμευσης.

Ακεραιότητα και ηθική συμπεριφορά: Η ακεραιότητα θα πρέπει να είναι μια βασική προϋπόθεση για την επιλογή εταιρικών στελεχών και μελών του διοικητικού συμβουλίου. Οι οργανισμοί θα πρέπει να αναπτύξουν έναν κώδικα δεοντολογίας για τους διευθυντές και τα στελέχη τους που προωθεί την ηθική και την υπεύθυνη λήψη αποφάσεων.

Αποκάλυψη και διαφάνεια: Οι οργανισμοί θα πρέπει να διασαφηνίσουν και να κάνουν γνωστούς δημοσίως τους ρόλους και τις αρμοδιότητες του συμβουλίου και της διαχείρισης να παράσχουν στους ενδιαφερόμενους ένα επίπεδο λογοδοσίας. Θα πρέπει επίσης να εφαρμόσει τις διαδικασίες για την επαλήθευση ανεξάρτητα και να διαφυλαχθεί η ακεραιότητα των οικονομικών εκθέσεων της εταιρείας. Η δημοσιοποίηση των ουσιωδών θεμάτων που αφορούν την οργάνωση θα πρέπει να είναι έγκαιρη και ισορροπημένη για να εξασφαλιστεί ότι όλοι οι επενδυτές έχουν πρόσβαση σε σαφείς και εμπειριστατωμένες πληροφορίες (Σιώτης & Ζωίτσας, 2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΣΤΙΣ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

7.1. Προσδιορισμός της έννοιας της Πολυεθνικής Επιχείρησης

Οι Πολυεθνικές εταιρείες είναι επιχειρηματικές οντότητες που λειτουργούν σε περισσότερες από μία χώρες. Μια τυπική Πολυεθνική εταιρεία λειτουργεί έχοντας τα γραφεία – έδρα της σε μια χώρα, αλλά διαθέτει και άλλες εγκαταστάσεις που είναι τοποθετημένες σε άλλες χώρες.

Υπάρχουν ποικίλα μοντέλα όσον αφορά τις Πολυεθνικές Επιχειρήσεις. Ένα σύνηθες μοντέλο είναι η τοποθέτηση της εκτελεστικής έδρας σε ένα κράτος, ενώ οι εγκαταστάσεις παραγωγής βρίσκονται σε μία ή περισσότερες άλλες χώρες. Αυτό το

μοντέλο συχνά επιτρέπει στην εταιρεία να επωφεληθεί από τα πλεονεκτήματα της εγκατάστασης σε μια συγκεκριμένη τοποθεσία, ενώ παράγει αγαθά και υπηρεσίες σε περιοχές όπου το κόστος παραγωγής είναι χαμηλότερο (Παπαστάθης, 2014).

Ένα άλλο δομικό μοντέλο για μια πολυεθνική εταιρεία είναι να εγκατασταθεί η μητρική εταιρεία σε ένα έθνος και να λειτουργήσουν θυγατρικές σε άλλες χώρες σε όλο τον κόσμο. Με αυτό το μοντέλο, σχεδόν όλες οι λειτουργίες της μητρικής με πραγματοποιούνται στην χώρα-βάση της. Οι θυγατρικές πολύ ή λίγο λειτουργούν ανεξάρτητα, εκτός από μερικούς βασικούς δεσμούς με τη μητρική.

Μια τρίτη προσέγγιση για εγκαθίδρυση μιας Πολυεθνικής Επιχείρησης, περιλαμβάνει την εγκατάσταση της βάσης σε μια χώρα που επιβλέπει ένα πολυποίκιλο σύνολο που εκτείνεται σε πολλές διαφορετικές χώρες και κλάδους της βιομηχανίας. Με αυτό το μοντέλο, η εταιρεία περιλαμβάνει θυγατρικές επιχειρήσεις, συγγενείς επιχειρήσεις και, ενδεχομένως, ακόμη και κάποιες εγκαταστάσεις που υπάγονται απευθείας στην βάση.

Η ιδέα της Πολυεθνικής Εταιρείας υπάρχει εδώ και αιώνες. Μπορούμε να αναφέρουμε χαρακτηριστικά ότι κατά τη διάρκεια του 19ου και 20ου αιώνα, η ιδέα μιας εταιρείας που λειτουργούσε σε περισσότερα από ένα έθνος έγινε όλο και πιο συνήθης. Στον 21ο αιώνα, αυτό το επιχειρηματικό μοντέλο συνεχίζει να είναι ιδιαίτερα επιθυμητό (Σιώτης & Ζωίτσας, 2010).

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι με τους οποίους μπορεί κανείς να εγκαθιδρύσει μια Πολυεθνική Εταιρεία. Μία προσέγγιση είναι να δημιουργήσει σκόπιμα μια νέα εταιρεία με έδρα σε μία χώρα, ενώ ταυτόχρονα παράγει αγαθά και υπηρεσίες σε εγκαταστάσεις που βρίσκονται αλλού. Σε άλλες περιπτώσεις, η σύσταση της πολυεθνικής εταιρείας οφείλεται σε συγχωνεύσεις μεταξύ δύο ή περισσότερων εταιρειών που εδρεύουν σε διαφορετικές χώρες.

Σε έναν κόσμο που συνεχίζει να γίνεται ολοένα και περισσότερο διασυνδεδεμένος κάθε μέρα, μια πολυεθνική εταιρεία έχει ορισμένες φορές μεγαλύτερη ικανότητα προσαρμογής στις οικονομικές και πολιτικές αλλαγές, απ' ό,τι οι εταιρείες που λειτουργούν σε ένα μόνο έθνος. Μαζί με τη μείωση του κόστους που συνδέεται με

την παραγωγή βασικών προϊόντων, αυτό το επιχειρηματικό μοντέλο ανοίγει επίσης τον δρόμο για τη διαφοροποίηση, η οποία συχνά καθιστά δυνατό για μια εταιρεία να παραμείνει φερέγγυα, ακόμη και όταν ένα τμήμα της ή μια θυγατρική της σημειώνει προσωρινές απώλειες (Σιώτης & Ζωίτσας, 2010).

7.2. Διαφορά ανάμεσα στις Πολυεθνικές και στις Διεθνικές Επιχειρήσεις

Οι διεθνείς εταιρείες έχουν διάφορες κατηγορίες ανάλογα με τη διάρθρωση των επιχειρήσεων, τις επενδύσεις και τις προσφορές προϊόντων/ υπηρεσιών. Οι Διεθνικές Επιχειρήσεις και οι Πολυεθνικές Εταιρείες είναι δύο από αυτές τις κατηγορίες. Τόσο οι Διεθνικές Επιχειρήσεις όσο και οι Πολυεθνικές Εταιρείες είναι οι επιχειρήσεις που διαχειρίζονται την παραγωγή ή παρέχουν υπηρεσίες σε περισσότερες από μία χώρες. Χαρακτηρίζονται ως επιχειρηματικές οντότητες που έχουν την έδρα διαχείρισής τους σε μια χώρα, που είναι γνωστή ως η χώρα προέλευσης - βάσης, και λειτουργούν σε αρκετές άλλες χώρες, γνωστές ως χώρες υποδοχής (Καραμανής, 2008).

Οι βιομηχανίες όπως η μεταποίηση, το πετρέλαιο, η γεωργία, η λογιστική, οι κατασκευές, η διαφήμιση, η ψυχαγωγία, οι τράπεζες, οι τηλεπικοινωνίες και πολλές ακόμη, σχετίζονται με τις Διεθνικές Επιχειρήσεις και οι Πολυεθνικές Εταιρείες. Οι εν λόγω εταιρείες διατηρούν διαφορετικές βάσεις σε όλο τον κόσμο. Πολλές από αυτές ανήκουν σε ένα τοπικούς ή ξένους κατόχους μετοχών. Οι περισσότερες Διεθνικές Επιχειρήσεις και οι Πολυεθνικές Εταιρείες είναι τεράστιες με προϋπολογισμούς που υπερβαίνουν το ΑΕΠ μικρότερων εθνών. Έτσι οι Διεθνικές Επιχειρήσεις και οι Πολυεθνικές Εταιρείες ασκούν μεγάλη επιρροή στην παγκοσμιοποίηση καθώς και στην οικονομική και περιβαλλοντική άσκηση πιέσεων στις περισσότερες χώρες. Λόγω της επιρροής αυτής, οι χώρες και οι περιφερειακές πολιτικές περιοχές κατά καιρούς προσφέρουν κινήτρων για Διεθνικές Επιχειρήσεις και οι Πολυεθνικές Εταιρείες με τη μορφή φορολογικών ελαφρύνσεων, υποσχέσεων για κυβερνητική υποστήριξη ή βελτίωση των υποδομών. Επίσης, λόγω του μεγέθους τους, μπορούν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην πολιτική της κυβέρνησης, κυρίως μέσω της

απειλής της απόσυρσης. Είναι αρκετά ισχυρές έτσι ώστε να μπορούν μέσω διαφόρων δραστηριοτήτων να περιορίσουν τον ανταγωνισμό των ξένων βιομηχανιών (Σιώτης & Ζωίτσας, 2010).

Στο σημείο αυτό βέβαια θα λέγαμε ότι πολλοί άνθρωποι συχνά δεν καταλαβαίνουν ότι πρόκειται για δύο διαφορετικούς τύπους εταιρειών και πιστεύουν ότι και οι δύο όροι αναφέρονται σε μια εταιρεία που διαθέτει εγκαταστάσεις παραγωγής σε δύο ή περισσότερες χώρες, με τη μόνη διαφορά ότι η ονομασία τους είναι διαφορετική. Σε αντίθεση με αυτήν την λαϊκή αντίληψη, ισχύει η εξής παραδοχή: οι Διεθνικές Επιχειρήσεις έχουν οριστεί ως οι επιχειρήσεις που κατέχουν ή ελέγχουν την παραγωγή ή τις εγκαταστάσεις των υπηρεσιών εκτός της χώρας στην οποία βρίσκονται. Από την άλλη οι πολυεθνικές εταιρείες έχουν επενδύσεις σε άλλες χώρες, αλλά δεν έχουν συντονισμένες προσφορές προϊόντων σε κάθε χώρα. Είναι πιο επικεντρωμένες στην προσαρμογή των προϊόντων και των υπηρεσιών τους σε κάθε τοπική αγορά. Γνωστές Πολυεθνικές Εταιρείες είναι κυρίως οι κατασκευαστές καταναλωτικών αγαθών και τα εστιατόρια – ταχυφαγεία όπως η Unilever, Procter & Gamble και η Mc Donald's.

Συνοπτικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι (Παπαστάθης, 2014):

1) Οι Διεθνικές Επιχειρήσεις και οι Πολυεθνικές Εταιρείες είναι τύποι των διεθνών εταιρειών. Και οι δύο διατηρούν την έδρα διαχείρισης σε μια χώρα , που είναι γνωστή ως η χώρα - βάση, και λειτουργούν σε αρκετές άλλες χώρες, γνωστές ως χώρες υποδοχής .

2) Οι περισσότερες Διεθνικές Επιχειρήσεις και Πολυεθνικές Εταιρείες είναι τεράστιες όσον αφορά τον προϋπολογισμό και ασκούν μεγάλη επιρροή στην παγκοσμιοποίηση. Θεωρούνται επίσης ως βασικές κινητήριες δυνάμεις της τοπικής οικονομίας, των κυβερνητικών πολιτικών, αλλά και των περιβαλλοντικών και των πολιτικών παρασκηνίων.

3) Μια Πολυεθνική Εταιρεία διαθέτει επενδύσεις σε άλλες χώρες, αλλά δεν έχει συντονισμένες προσφορές προϊόντων σε κάθε χώρα. Είναι περισσότερο επικεντρωμένη στην προσαρμογή των προϊόντων και των υπηρεσιών της σε κάθε

τοπική αγορά. Μια Διεθνική Εταιρεία, από την άλλη πλευρά, έχει επενδύσει σε ξένες επιχειρήσεις, και ενώ έχει μια κεντρική βάση, δίνει αρμοδιότητες για τη λήψη αποφάσεων και το μάρκετινγκ σε κάθε μια από τις ξένες αγορές.

Ας αναφέρουμε στο σημείο αυτό, πριν παρουσιάσουμε τους κανόνες που διέπουν την σύσταση και την λειτουργία των πολυεθνικών επιχειρήσεων, ότι υπεύθυνος οργανισμός για την επιβολή τους είναι ο ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης), που είναι ένας διεθνής οργανισμός για τις ανεπτυγμένες χώρες που υποστηρίζουν τις αρχές της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς. Παρακάτω θα παρουσιάσουμε τις κατευθυντήριες οδηγίες του ΟΟΣΑ. Οι Κατευθυντήριες Οδηγίες του ΟΟΣΑ για τις Πολυεθνικές Επιχειρήσεις (οι Κατευθυντήριες Οδηγίες), αποτελούν συστάσεις των κυβερνήσεων προς τις πολυεθνικές επιχειρήσεις. Οι Κατευθυντήριες Οδηγίες έχουν σκοπό να εξασφαλίσουν ότι η λειτουργία των εν λόγω επιχειρήσεων εναρμονίζεται με κυβερνητικές πολιτικές, να ενδυναμώσουν την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ επιχειρήσεων και των κοινωνιών στις οποίες δραστηριοποιούνται, να βοηθήσουν στη βελτίωση του κλίματος για τις ξένες επενδύσεις και να αυξήσουν τη συμβολή των πολυεθνικών επιχειρήσεων στην αειφόρο ανάπτυξη. Θα αναφερθούμε στα πλαίσια αυτά, σύμφωνα με τα οποία η επιχείρηση αλληλεπιδρά με το εργατικό της δυναμικό (Παπαστάθης, 2014).

7.3. Γενικές Αρχές

Οι επιχειρήσεις θα πρέπει σε γενικές γραμμές να αποδεικνύουν τον ανάλογο σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα των ατόμων που σχετίζονται με αυτές και που είναι αναγνωρισμένα σε διεθνή βάση, να συνεργάζονται σε πολύ στενή βάση με την τοπική κοινωνία, οικονομία και επιχειρηματικότητα ώστε να αναπτυχθεί περεταίρω και η εγχώρια δυναμικότητα, να στοχεύουν στην αειφόρο ανάπτυξη ανεξαρτήτως από τις ενέργειες που πραγματοποιούν προκειμένου να πετύχουν επιπλέον ανάπτυξη, να παρέχουν ευκαιρίες απασχόλησης ώστε να αναπτυχθεί και

το ανθρώπινο δυναμικό, οι πρακτικές της διακυβέρνησης της εταιρείας να είναι πάντα σύμφωνες με το νομοθετικό πλαίσιο της κάθε χώρας και να ενημερώνουν επαρκώς τους εργαζόμενους κυρίως σε ότι αφορά τις πολιτικές που εφαρμόζει η εταιρεία αλλά και στις δράσεις για την τήρησή τους (Φακός, 2013).

Θα πρέπει επίσης, να μην παρουσιάζουν διακρίσεις ως προς την μεταχείριση του ανθρώπινου δυναμικού, να σέβονται πάντα την εγχώρια οικονομία και να μην πραγματοποιούν δράσεις οι οποίες δεν στοχεύουν στο κοινό καλό, να διαλέγονται με παράγοντες που δείχνουν ενδιαφέρον, προκειμένου να εξασφαλίσουν αλλά και να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που προσφέρονται και να μη σχετίζονται με ανάρμοστες πολιτικές δραστηριότητες της χώρας.

7.4. Διαφάνεια

Στον τομέα της διαφάνειας, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι θα παρέχουν έγκυρες πληροφορίες όσον αφορά τα σπουδαιότερα δεδομένα που σχετίζονται με την οικονομική πορεία, την απόδοση, τις δραστηριότητες αλλά και το ιδιοκτησιακό καθεστώς. Επίσης, θα πρέπει να παρέχονται και πληροφορίες σχετικά με την διοίκηση της και θα πρέπει να είναι συνολικές αλλά και όσον αφορά συγκεκριμένες περιοχές (γεωγραφικές) της δραστηριότητας της. Οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει να προσαρμόζονται με βάση τον τύπο της επιχείρησης, την έκταση της αλλά και την έδρα της, λαμβάνοντας υπόψιν και άλλα οικονομικά στοιχεία αλλά και την ανταγωνιστικότητα που την επηρεάζουν (Καραμανής, 2008).

Στα πλαίσια των διεθνών απαιτήσεων, θα πρέπει από τις επιχειρήσεις να εφαρμόζονται πρότυπα λογιστικού ελέγχου, τέτοιας ποιότητας ώστε να παρέχονται πλήρεις και διαφανείς πληροφορίες της οικονομικής αλλά και της γενικότερης κατάστασης της επιχείρησης, πάντα συσχετιζόμενες με την επίδραση του εξωγενούς περιβάλλοντος σε αυτή. Επιπλέον, θεωρείται απαραίτητο να πραγματοποιείται κάθε έτος ετήσιος λογιστικός έλεγχος. Αυτός πραγματοποιείται από ανεξάρτητο ορκωτό ελεγκτή, ώστε να προκύπτει μια αντικειμενική επιβεβαίωση των οικονομικών εγγράφων και των δεδομένων που προκύπτουν από αυτά και τον έλεγχό τους (Σιώτης & Ζωίτσας, 2010).

7.5. Ανθρώπινα Δικαιώματα

Όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι επιχειρήσεις, οφείλουν να δείχνουν τον απαραίτητο σεβασμό και φυσικά να μην τα παραβιάζουν. Θα πρέπει επίσης, σε περίπτωση άθελης παραβίασης τους να είναι διατεθειμένες να αντιμετωπίζουν τις αρνητικές επιπτώσεις αλλά κυρίως να επανορθώνουν. Σε γενικές γραμμές πάντως, οι πρακτικές παραβίασης ή και πρόκλησης αρνητικών συνεπειών στα ανθρώπινα δικαιώματα, θα πρέπει να αποφεύγονται από την επιχείρηση. Θα πρέπει επίσης να σχεδιάσει με τέτοιο τρόπο τις υπηρεσίες της όσον αφορά το εσωτερικό περιβάλλον, ώστε να μη δημιουργηθούν επιπλέον προβλήματα όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Οφείλουν επίσης να προχωρήσουν στην θέσπιση νόμιμων διαδικασιών σχετικά με την διατήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά και να συμβάλει θετικά στην προώθησή τους (Σιώτης & Ζωίτσας, 2010).

7.6.6. Απασχόληση - εργασιακές σχέσεις και συνδικαλιστικές οργανώσεις

Στα πλαίσια των εργασιακών σχέσεων, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να σέβονται το δικαίωμα των εργαζομένων τους να συμμετέχουν σε συνδικάτα αλλά και σε διάφορους φορείς εκπροσώπησης που οι ίδιοι επιλέγουν. Τα συνδικάτα αυτά θα πρέπει η επιχείρηση να αποδέχεται την λειτουργία τους μέσα σε αυτά, ώστε να δίνουν την δυνατότητα στους εργαζόμενους να εκπροσωπούνται θετικά μέσω αυτών όσον αφορά τα διάφορα αιτήματα, κριτικές και παράπονα που πιθανόν μπορεί να έχουν. Τα συνδικάτα αυτά μπορούν να δώσουν την δυνατότητα στους εργαζόμενους για εποικοδομητική διαπραγμάτευση με την επιχείρηση, δηλαδή κυρίως με εκπροσώπους ή διοικητικές ομάδες, προκειμένου σε συνθήκες συνεργασίας να καταλήγουν σε συμφωνίες σχετικές με τους όρους απασχόλησης. Σε

κάθε περίπτωση θα πρέπει η επιχείρηση να λαμβάνει μέτρα ως προς την κατάργηση της παιδικής εργασίας αλλά και όσων δεδομένων αυτή περιλαμβάνει (Παπαστάθης, 2014).

Σε κάθε περίπτωση οι επιχειρήσεις θα πρέπει να προσπαθούν να εξαλείψουν, οποιουδήποτε τύπου καταναγκαστική εργασία, με τις ενέργειες τις οποίες πραγματοποιούν. Επίσης, θα πρέπει να προσέχουν ώστε να παρέχουν ίσες ευκαιρίες αλλά και μεταχείριση όσον αφορά την εργασία αλλά και γενικότερα να μην πραγματοποιούν διακρίσεις όσον αφορά τους εργαζόμενους, που μπορεί να σχετίζονται με το φύλο, την θρησκεία, την φυλή ή τα διάφορα φρονήματα τους.

Επιπλέον, οι επιχειρήσεις οφείλουν να αποδίδουν τα αναγκαία μέσα στους εκπροσώπους των εργαζομένων για σύναψη λειτουργικών συλλογικών συμβάσεων αλλά και τις απαραίτητες πληροφορίες ώστε να διαπραγματεύονται επί της ουσίας τους όρους απασχόλησης. Θα πρέπει επίσης να έχουν «ανοιχτά χαρτιά» προς τους εργαζόμενους όσον αφορά την αποδοτικότητα τόσο των ιδίων, όσο και της επιχείρησης κατ' επέκταση. Για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, θα πρέπει οι επιχειρήσεις να υπολογίζουν στο ανθρώπινο δυναμικό, και ειδικά σε οικονομικά περιβάλλοντα αναπτυσσόμενων χωρών, θα πρέπει να παρέχουν συνθήκες εργασίας και ημερομίσθια τέτοια ώστε η επιχείρηση να είναι ιδιαίτερα ελκυστική. Όλα αυτά βέβαια θα πρέπει να γίνονται πάντα με βάση την οικονομική κατάσταση της εταιρείας αλλά και τις απαιτήσεις των εργαζομένων (Φακός, 2013).

Επιπροσθέτως, θα πρέπει οι επιχειρήσεις να φροντίζουν για την λήψη των απαραίτητων μέτρων για την εξασφάλιση της ασφάλειας και της υγιεινής των εργαζομένων, τουλάχιστον κατά την διάρκεια εργασίας τους σε αυτές. Θα πρέπει επίσης να παρέχουν τις απαραίτητες εκπαιδευτικές εταιρείες στο προσωπικό ώστε όχι μόνο η ίδια η επιχείρηση να επωφελείται ως προς την παραγωγικότητα της αλλά να παρέχει και την δυνατότητα της συνεχούς ανάπτυξης και εξέλιξης του ανθρώπινου δυναμικού. Σε περιπτώσεις που η επιχείρηση, αντιμετωπίζει κινδύνους ρευστότητας αλλά και διακοπής της λειτουργίας, θα πρέπει να συντάσσουν και να ενημερώνουν τους εργαζόμενους αλλά και τα σωματεία τους σχετικά με αυτόν τον κίνδυνο, ώστε να είναι απόλυτα προετοιμασμένη σε περιπτώσεις ομαδικών

απολύσεων. Πάντως, και αν εξαιρέσει κανείς αυτό, τα σωματεία των εργαζομένων, καλό θα ήταν να ενημερώνονται από τις επιχειρήσεις πριν την λήψη της τελικής απόφασης, γεγονός που δείχνει και τον επιπλέον σεβασμό ως προς το πρόσωπό τους από την πλευρά της. Έτσι ενισχύουν σε κάθε περίπτωση το αίσθημα συνεργασίας, ανάμεσα στις επιχειρήσεις και τους εργαζόμενους, γεγονός απόλυτα θετικό για την συνολική λειτουργία της επιχείρησης.

Σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει οι εργαζόμενοι να υφίστανται καθεστώς απειλής στο εσωτερικό της επιχείρησης. Τέτοιου τύπου καθεστώς απειλών, μπορεί να συνδέονται με την πρόθεση της επιχείρησης για μεταβίβαση της επιχείρησης σε άλλες χώρες, λόγω επιτυχίας περισσότερου κέρδους προς αυτές και μη συνυπολογίζοντας το συμφέρον του τόπου αλλά και των εργαζομένων. Πολλές φορές, τέτοιου τύπου απειλές αποσκοπούν στην εξασφάλιση από πλευράς, επιχείρησης καλύτερων και πιο προσοδοφόρων συμφωνιών με τους εργαζόμενους όσον αφορά την μισθοδοσία αλλά και στην παρακώληση της άσκησης των συνδικαλιστικών τους δικαιωμάτων. Κάτι τέτοιο είναι αθέμιτο καθώς, σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να παρεμποδίζονται εργαζόμενοι από τις δράσεις τους στις συνδικαλιστικές οργανώσεις τους ή τα σωματεία τους.

Επίσης, σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να δίνεται οι δυνατότητα στους εργαζόμενους, να σχηματίζουν τις δικές τους ομάδες εκπροσώπησης, προκειμένου αυτές στην πορεία να μεταφέρουν τα αιτήματα των εργαζομένων, αλλά και να πραγματοποιούν συζητήσεις και διαπραγματεύσεις με τους ιθύνοντες της επιχείρησης σε θέματα σχέσεων εργαζομένων – εργοδοτών. Επιπλέον, θα πρέπει να υπάρχουν πάντα συνθήκες συνεργασίας ως προς την λήψη συγκεκριμένων αποφάσεων που επηρεάζουν όχι μόνο την επιχείρηση αλλά και τους εργαζόμενους κατ' επέκταση (Παπαδάτου, 2005).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Το κέντρο Μελετών και Εκπαίδευσης Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών ανέπτυξε στο πρόσφατο παρελθόν μεθοδολογία για την καταγραφή και αξιολόγηση του επιπέδου εταιρικής διακυβέρνησης των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών εταιρειών (Παπαδάτου, 2005).

Το έργο στόχευε:

- Στην παροχή πληροφόρησης προς τις αρμόδιες αρχές (Χρηματιστήριο, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς) για το υφιστάμενο σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης, τις αρετές και αδυναμίες του και τον εντοπισμό των πεδίων όπου το νομικό πλαίσιο κρίνεται ανεπαρκές και επιδέχεται βελτιώσεις.
- Στη δημιουργία ενός χρήσιμου εργαλείου προς τους θεσμικούς επενδυτές για την αποτελεσματική λήψη των επενδυτικών τους αποφάσεων. Η κρισιμότητα μιας τέτοιας δυνατότητας ενισχύεται από το άνοιγμα των κεφαλαιαγορών και την ύπαρξη «απαιτητικών» διεθνών επενδυτών.
- Στην αξιολόγηση των εταιρειών που συμμετέχουν στο δείγμα, με στόχο να προκύψουν για τις ίδιες τις εταιρείες χρήσιμα και πρακτικά αξιοποιήσιμα συμπεράσματα για την επιχειρησιακή διοίκηση και διακυβέρνησή τους.

Το ΚΕΜΕΧ εκπόνησε ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση του επιπέδου εταιρικής διακυβέρνησης. Η δομή του ερωτηματολογίου κάλυπτε τις αρχές που περιλαμβάνονται στον Ελληνικό κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης, καθώς και τις αρχές του ΟΟΣΑ. Παράλληλα, μελετήθηκαν οι κώδικες άλλων χωρών με σημαντική εμπειρία σε ζητήματα εταιρικής διακυβέρνησης (Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Γερμανία, Βέλγιο, Γαλλία) και χωρών παρομοίου επιπέδου ανάπτυξης με την Ελλάδα (Ιρλανδία, Πορτογαλία). Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε αρχικά στην κάθε εταιρεία που συμπλήρωσε ύστερα από συνέντευξη-ραντεβού του επιστημονικού προσωπικού του ΚΕΜΕΧ με στέλεχος της εταιρείας (κυρίως διευθύνων σύμβουλος ή άλλο διοικητικό στέλεχος). Οι πέντε κατηγορίες δείκτες είναι:

1. Βασικά δικαιώματα μετόχων
2. Διαφάνεια, γνωστοποίηση πληροφοριών και έλεγχος
3. Διοικητικό συμβούλιο
4. Διευθύνων σύμβουλος και εκτελεστικά διευθυντικά στελέχη
5. Δέσμευση εταιρικής διακυβέρνησης, κοινωνική ευθύνη και η σχέση με τους έχοντες νόμιμα συμφέροντα στην εταιρεία.

Κάθε κύρια κατηγορία προκύπτει από μια σειρά 54 ερωτήσεων:

- Ερωτήσεις που σχετίζονται με δείκτες, οι οποίοι χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των εταιρειών. Το σύνολο αυτών των ερωτήσεων είναι 43.
- Ερωτήσεις που βαθμολογούνται με άριστα, καθώς το περιεχόμενό τους ορίζεται με βάση το ισχύον νομικό πλαίσιο. Το σύνολο αυτών των ερωτήσεων είναι πέντε.
- Ερωτήσεις που δεν δεικτοποιούνται, αλλά χρησιμεύουν στην άντληση χρήσιμων πληροφοριών για την αξιολόγηση της αγοράς. Το σύνολο αυτών των ερωτήσεων είναι έξι.

Οι ερωτήσεις αυτές χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία δεικτών. Συνολικά 37 δείκτες (κάποιοι από τους οποίους προκύπτουν από τον συνδυασμό δύο ή περισσότερων από τις 48 ερωτήσεις) αντικατοπτρίζουν τις προτεραιότητες της Ελληνικής κεφαλαιαγοράς και του επιχειρηματικού κόσμου. Κάποιοι από τους δείκτες προκύπτουν άμεσα από τις απαντήσεις των ερωτήσεων, ενώ άλλοι απαιτούν περαιτέρω διερεύνηση από το επιστημονικό προσωπικό του ΚΕΜΕΧ (Σιώτης & Ζωίτσας, 2010).

Οι πέντε κύριοι δείκτες εταιρικής διακυβέρνησης σταθμίστηκαν με βάση τη σημαντικότητά τους διεθνώς, αλλά και την Ελληνική κεφαλαιαγορά ειδικότερα. Κάθε ένας από τους πέντε κύριους δείκτες περιλαμβάνει μια σειρά επιμέρους δεικτών οι οποίοι επίσης σταθμίστηκαν ανάλογα με τη βαρύτητά τους. Το ΚΕΜΕΧ, επιδιώκοντας τα αποτελέσματα της επιστημονικής μελέτης να είναι πρακτικά χρήσιμα και εφαρμόσιμα από τους φορείς της αγοράς, συνέστησε Ειδική Επιτροπή Παρακολούθησης, αποτελούμενη από εκπροσώπους όλων των ενδιαφερόμενων φορέων (Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, ΣΕΒ, ΕΒΕΑ, ΣΒΒΕ, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Ένωση Θεσμικών Επενδυτών, ΣΜΕΧΑ), η οποία και συμφώνησε στις σταθμίσεις των δεικτών. Έτσι, την υψηλότερη στάθμιση έλαβε η δεύτερη κατηγορία, Διαφάνεια, Γνωστοποίηση πληροφοριών και έλεγχος, η οποία σταθμίστηκε με 30%. Το περιεχόμενο των επιμέρους δεικτών που συνθέτουν την κατηγορία αυτή θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό για την αξιολόγηση του επιπέδου διαφάνειας των εταιρειών. Την αμέσως επόμενη υψηλότερη στάθμιση έλαβε η κατηγορία Διοικητικό συμβούλιο, η οποία σταθμίστηκε με 25%. Η κατηγορία Βασικά δικαιώματα των μετόχων σταθμίστηκε με 20%, Διευθύνων σύμβουλος και τα εκτελεστικά διευθυντικά στελέχη σταθμίστηκε με 15% και τέλος, η κατηγορία Δέσμευση εταιρικής διακυβέρνησης, κοινωνική ευθύνη και η σχέση με τους έχοντες νόμιμα συμφέροντα στην εταιρεία, έλαβε τη χαμηλότερη στάθμιση, 10%, καθώς η εμπειρία της Ελληνικής κεφαλαιαγοράς και του επιχειρηματικού κόσμου σε τέτοια ζητήματα δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλη (Παπαστάθης, 2014).

Οι εταιρείες που συμμετείχαν στην ερευνητική προσπάθεια είναι αυτές που συνθέτουν τους δείκτες FTSE/ASE-20, FTSE/ASE Mid-40, Small Cap-80, καθώς και τον Γενικό Δείκτη Τιμών του ΧΑΑ. Επιπλέον, επελέγησαν με τυχαίο τρόπο εισηγμένες

εταιρείες που δεν ανήκουν σε κανένα από τους παραπάνω δείκτες. Κύρια επιδίωξη του επιστημονικού προσωπικού του KEMEX ήταν η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου να γίνει ύστερα από συνάντηση-ραντεβού με αρμόδιο στέλεχος της εταιρείας (κατά προτίμηση τον πρόεδρο ή διευθύνοντα σύμβουλο ή άλλο ανώτατο στέλεχος). Το σύνολο των εταιρειών που απάντησαν αντιπροσωπεύει περίπου το 86,2% της συνολικής κεφαλαιοποίησης της αγοράς.

Από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων των εταιρειών που συμμετείχαν στο δείγμα προκύπτουν (Παπαστάθης, 2014):

- Αποτελέσματα χρήσιμα για την αξιολόγηση της αγοράς (ουσιαστικά εντοπίζονται πεδία στα οποία το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, είτε είναι ανεπαρκές, είτε χρειάζεται βελτίωση).
- Συνολική αξιολόγηση του επιπέδου εταιρικής διακυβέρνησης.
- Σειρά προτάσεων προς τις αρμόδιες αρχές, τις εισηγμένες εταιρείες και περαιτέρω ερευνητική δραστηριότητα.

Η μελέτη που έγινε έδειξε ότι:

- Συστηματική αξιολόγηση του επιπέδου εταιρικής διακυβέρνησης είναι εφικτή στην Ελλάδα, τόσο από πλευράς μεθοδολογίας, όσο και από πλευράς ενδιαφέροντος του μεγαλύτερου αριθμού των εισηγμένων εταιρειών.
- Εκτός από τα γενικά συμπεράσματα, οι εταιρείες είχαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον να συγκρίνουν τα αποτελέσματα της δικής τους αποτίμησης με την άριστη βαθμολογία και τον μέσο όρο. Με την έννοια αυτή προέκυψε δευτερευόντως και ένα εργαλείο «επιπέδου αναφοράς» (benchmarking).

Από τη μελέτη και τις συνεντεύξεις προέκυψαν συμπεράσματα χρήσιμα για τις αρμόδιες αρχές αλλά και τις ίδιες τις επιχειρήσεις. Η γενική τάση των επιχειρήσεων ήταν υπέρ μιας εθελοντικής στρατηγικής στα θέματα εταιρικής διακυβέρνησης. Το βασικό συμπέρασμα της μελετητικής ομάδας είναι ότι η Ελληνική αγορά στο σύνολό

της δείχνει σχετικά ικανοποιητικό βαθμό σεβασμού των αρχών εταιρικής διακυβέρνησης. Βέβαια, το συμπέρασμα αυτό, ανάλογα με τον τελικό στόχο, επιδέχεται και κριτική και διαφορετικές ερμηνείες. Σύμφωνα με τη μεθοδολογία, ορισμένοι δείκτες έλαβαν μέγιστη τιμή για όλες τις εταιρείες, καθώς το περιεχόμενό τους ορίζεται με βάση τον νόμο ή με αποφάσεις των αρμοδίων αρχών, χωρίς να διερευνηθούν πιθανές αποκλίσεις ή θέματα ουσίας. Επιπλέον, μια διαφοροποίηση της στάθμισης αυτών των δεικτών θα επηρέαζε σημαντικά το τελικό αποτέλεσμα. Για παράδειγμα, βαθμολογήθηκε με άριστα ο δείκτης που αναφέρεται στον αριθμό των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου, καθώς ο νόμος προβλέπει τουλάχιστον μία συνεδρίαση ανά μήνα. Ωστόσο, δεν διερευνήθηκε κατά πόσο οι συνεδριάσεις αυτές έχουν ουσιαστικό περιεχόμενο, κάτι το οποίο θα μπορούσε να διαφοροποιήσει το συνολικό αποτέλεσμα. Έτσι, παρά την αισιόδοξη εικόνα της αγοράς, αντίστοιχες μελλοντικές μελέτες θα πρέπει να είναι πιο αναλυτικές στην αρχική τους μεθοδολογία (Παπαστάθης, 2014).

Το βασικό συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι η υιοθέτηση μιας ενεργούς πολιτικής συμμόρφωσης προς τις διεθνείς «καλές πρακτικές» έχει ξεκινήσει από κάποιες ελληνικές επιχειρήσεις, αλλά είναι απαραίτητο αργά ή γρήγορα να γίνει συνείδηση σε όλες. Ακόμη και αν κάποια επιμέρους σημεία είναι λίγο πρόωρα για την ελληνική πραγματικότητα ή διαφέρουν από τα παραδοσιακά διοικητικά μας μοντέλα, οι ξένοι επενδυτές (και μάλλον όλο και περισσότερο και οι έλληνες θεσμικοί) θα τα θεωρούν απαραίτητη προϋπόθεση για να επενδύσουν. Έτσι, οι εταιρείες με χαμηλό δείκτη συμμόρφωσης κινδυνεύουν να παρουσιάσουν μειωμένη ζήτηση για την μετοχή τους, παρά την κερδοφορία τους.

Ένα άλλο σημαντικό γενικό συμπέρασμα είναι ότι η πολιτική εταιρικής διακυβέρνησης είναι δυναμική. Καλή αποτίμηση σε δεδομένη χρονική περίοδο δεν σημαίνει μακροχρόνια εξασφάλιση. Τόσο λόγω της ταχύτατης αλλαγής της τεχνολογίας που διευκολύνει την πολιτική διαφάνεια, όσο και λόγω της συζήτησης που έχει πρόσφατα γίνει πιο έντονη, οι ελληνικές εταιρείες έχουν μεγάλα περιθώρια βελτίωσης σε όλους τους τομείς.

Εκτός από τα συμπεράσματα, από την μελέτη προέκυψαν και χρήσιμες προτάσεις, ως αποτέλεσμα της αξιολόγησης της σύγκρισης με διεθνείς πρακτικές και των απόψεων των επιχειρήσεων που συζητήθηκαν στην διάρκεια των συνεντεύξεων. Ο εντοπισμός των δεικτών, όπου το αποτέλεσμα είναι χαμηλό, αποτελεί πεδίο σύστασης προς τις αρχές για την βελτίωση του θεσμικού πλαισίου, προς τις επιχειρήσεις, για την βελτίωση με δική τους πρωτοβουλία των δομών διακυβέρνησής τους και προς την ακαδημαϊκή κοινότητα για προτάσεις για νέες ερευνητικές δραστηριότητες. Αξίζει να σημειωθεί ότι πολλές από τις συστάσεις της μελέτης του Πανεπιστημίου Αθηνών συμπίπτουν και με τις προτάσεις που υπέβαλε προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η Επιτροπή Winter κατά το 2002 (Παπαστάθης, 2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

9.1. Εθνική Τράπεζα

Το πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης της ΕΤΕ ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του ελληνικού νόμου, αλλά και στις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές και καθορίζεται από τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας, τους κανόνες της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, από τους κανονισμούς και το καταστατικό της Τράπεζας, καθώς και από τα όσα ορίζουν το Πλαίσιο Συνεργασίας (Relationship Framework Agreement – RFA) μεταξύ Τράπεζας και Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και τις υποχρεώσεις της Τράπεζας απέναντι στον Monitoring Trustee. Επιπλέον, ως εισηγμένη εταιρεία στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης των Η.Π.Α, η Τράπεζα υποχρεούται σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις του νομικού και κανονιστικού πλαισίου των Η.Π.Α. (Νόμος Sarbanes Oxley) και τους κανόνες της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α. (SEC) και του Χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης.

Τον Φεβρουάριο 2006, το Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας («Δ.Σ.») υιοθέτησε κατευθυντήριο πλαίσιο που περιγράφει τη δομή και τη λειτουργία της Τράπεζας σε θέματα εταιρικής διακυβέρνησης, το οποίο βασίστηκε στις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές και προάγει τη συνέχεια, τη συνέπεια και την αποτελεσματικότητα του τρόπου λειτουργίας του Δ.Σ. και της εταιρικής διακυβέρνησης της Τράπεζας και του Ομίλου. Τον Μάρτιο του 2011 υιοθετήθηκε από το Δ.Σ. της Τράπεζας ο Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης της ΕΤΕ, ο οποίος εν συνεχεία τροποποιήθηκε τον Νοέμβριο 2013 σε εναρμόνισή του με το Πλαίσιο Συνεργασίας (Relationship Framework Agreement – RFA) μεταξύ Τράπεζας και Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, καθώς και τις υποχρεώσεις της Τράπεζας έναντι του Monitoring Trustee.

Κατά τη διάρκεια του 2013 το Δ.Σ. έλαβε αποφάσεις για την ενδυνάμωση των ανώτατων βαθμίδων της διοικητικής πυραμίδας της Τράπεζας, ενημερώθηκε από

εξωτερικό σύμβουλο για θέματα τραπεζικής εταιρικής διακυβέρνησης και τροποποίησε τους κανονισμούς Επιτροπών του Δ.Σ σύμφωνα με τις αλλαγές του πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης σε εναρμόνισή τους με το Πλαίσιο Συνεργασίας (Relationship Framework Agreement – RFA) μεταξύ Τράπεζας και Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, καθώς και τις υποχρεώσεις της Τράπεζας έναντι του Monitoring Trustee.

9.2. Τράπεζα Πειραιώς

Η Τράπεζα Πειραιώς αποτελεί μια από τις πιο πρωτοπόρες εταιρείες που δραστηριοποιείται στον κλάδο των τραπεζικών συναλλαγών. Θέτει ως απόλυτο στόχο την διαφύλαξη τόσο του εταιρικού συμφέροντος όσο και των συμφερόντων των μετόχων της. Όπως είναι φυσικό η συγκεκριμένη Τράπεζα, έχει προσδιορίσει ένα ειδικά ανεπτυγμένο θεσμικό πλαίσιο με τον οποίο ρυθμίζει τις συνθήκες εταιρικής διακυβέρνησης. Το συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο περιλαμβάνει:

Την προσαρμογή της σύνθεσης του Διοικητικού Συμβουλίου της, ώστε να είναι σύμφωνη με τα ισχύοντα περί Εκτελεστικών, μη Εκτελεστικών και Ανεξάρτητων μελών

Την Επιτροπή Ελέγχου, απαρτιζόμενη από μη Εκτελεστικά μέλη και Ανεξάρτητα μη Εκτελεστικά μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, η οποία παρακολουθεί και αξιολογεί σε ετήσια βάση την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου σε επίπεδο Τράπεζας και Ομίλου, με βάση τα σχετικά στοιχεία και πληροφορίες της Μονάδας Εσωτερικής Επιθεώρησης, τις διαπιστώσεις και παρατηρήσεις των εξωτερικών ελεγκτών, καθώς και των εποπτικών αρχών

Την Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων, με σκοπό να καλύπτονται αποτελεσματικά όλες οι μορφές κινδύνων, περιλαμβανομένου του λειτουργικού και να διασφαλίζεται ο ενοποιημένος έλεγχός τους, η εξειδικευμένη αντιμετώπισή τους και ο απαιτούμενος συντονισμός σε ατομική και ενοποιημένη βάση

Τη Γενική Διεύθυνση Εταιρικής Διοίκησης, η οποία είναι υπεύθυνη για την ανάπτυξη δράσεων και προγραμμάτων εταιρικής διακυβέρνησης που εγκρίνει η Διοίκηση και την εποπτεία της εφαρμογής τους στην Τράπεζα και στις εταιρείες του Ομίλου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Επίσης, η Γενική Διεύθυνση Εταιρικής Διοίκησης εποπτεύει τη λειτουργική υποστήριξη των εργασιών του Διοικητικού Συμβουλίου, του Εκτελεστικού Συμβουλίου και του Γραφείου Προέδρου, με εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης

Τον Εσωτερικό Κανονισμό Εταιρικής Διακυβέρνησης και Λειτουργίας, με τον οποίο διασφαλίζεται η διαφάνεια και η σύμμετρη πληροφόρηση και καλύπτονται θέματα, τα οποία δεν προβλέπονται από το καταστατικό της Τράπεζας, αλλά είναι απαραίτητα για την εύρυθμη λειτουργία της

Τον Κώδικα Δεοντολογίας που διέπει τις υποχρεώσεις του προσωπικού της Τράπεζας

Τη Γενική Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου (Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης κατά την Πράξη 2577/2006 του Διοικητή της Τράπεζας Ελλάδος), η οποία είναι ανεξάρτητη, αναφέρεται στο Διοικητικό Συμβούλιο μέσω της Επιτροπής Ελέγχου και στον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου της Τράπεζας και έχει την ευθύνη του εσωτερικού ελέγχου σε επίπεδο Ομίλου

Τη Διεύθυνση Κανονιστικής Συμμόρφωσης, η οποία θεσπίζει και εφαρμόζει διαδικασίες και εκπονεί ετήσιο πρόγραμμα κανονιστικής συμμόρφωσης, με στόχο να επιτυγχάνεται η έγκαιρη και διαρκής συμμόρφωση του Ομίλου προς το ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο, εξασφαλίζοντας τη συμμόρφωση με το κανονιστικό πλαίσιο για την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες μέσω της τραπεζικής λειτουργίας, αλλά και για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας

Τις Υπηρεσίες Ενημέρωσης Επενδυτών, Εξυπηρέτησης Μετόχων και Εταιρικών Ανακοινώσεων, που είναι επιφορτισμένες με το έργο της πληροφόρησης των επενδυτών, των μετόχων και των αρμόδιων εποπτικών αρχών αντίστοιχα.

9.3. ALPHA BANK

Η Alpha Bank υιοθέτησε και εφήρμοσε, ήδη από το 1994, τις αρχές της εταιρικής διακυβερνήσεως, επιδιώκοντας τη διαφάνεια στην επικοινωνία με τους Μετόχους της, τα Στελέχη, τους Υπαλλήλους, τους Συνεργάτες, τους Εργολάβους και τους Προμηθευτές και την άμεση και συνεχή ενημέρωση του επενδυτικού κοινού. Καταβάλλοντας συνεχή προσπάθεια ώστε να ανταποκριθεί με συνέπεια στις προσδοκίες των Πελατών και της Πολιτείας, η Alpha Bank εφαρμόζει τον νόμο και το κανονιστικό πλαίσιο που αφορά στον χρηματοπιστωτικό τομέα και στα όσα ειδικότερα ισχύουν για την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Η αποτελεσματική Εταιρική Διακυβέρνηση δεν συνιστάται από καθορισμένο πρόγραμμα αλλά από μία συνεχή προσπάθεια ενσωματώσεως στις εκάστοτε προταθείσες παραμέτρους σε συνδυασμό με τις συνεχώς αυξημένες προσδοκίες της κοινωνίας. Η σωστή εταιρική δομή και διαδικασίες έχουν ως αποτέλεσμα την επιτυχημένη Εταιρική Διακυβέρνηση, η οποία προωθεί την εταιρική αναγνώριση και φήμη.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Τράπεζα έχει διαχωρίσει τα καθήκοντα του Προέδρου από αυτά του Διευθύνοντος Συμβούλου και εφαρμόζει ένα ολοκληρωμένο σύστημα εσωτερικού ελέγχου στον Όμιλο σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα και το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο. Επιπροσθέτως, έχει θεσπίσει Κώδικα Δεοντολογίας κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας, με σκοπό να προωθήσει τα πρότυπα που επιβάλλει η σύγχρονη διακυβέρνηση των εταιριών και να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα των κανόνων για τον Εσωτερικό Έλεγχο. Επιπλέον, από τον Ιανουάριο του 2013, η Alpha Bank έχει εγκρίνει τη δημιουργία διαύλου επικοινωνίας, σύμφωνα με τον οποίο οι Εργαζόμενοι μπορούν να καταγγείλουν εμπιστευτικά πιθανές παρεμβάσεις κάποιας πολιτικής ή να ζητήσουν συμβουλές (whistle-blowing).

Το Διοικητικό Συμβούλιο έχει θεσπίσει Κώδικα Εταιρικής Διακυβερνήσεως, ο οποίος ορίζει το πλαίσιο και τις κατευθυντήριες γραμμές για τη διακυβέρνηση της Τραπέζης

και αναθεωρείται από το Διοικητικό Συμβούλιο. Ο Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης (εφεξής ο «Κώδικας») της Alpha Bank ορίζει τα καθήκοντα και κατανέμει τις αρμοδιότητες μεταξύ του Διοικητικού Συμβουλίου, των Επιτροπών του, της Εκτελεστικής Επιτροπής και των άλλων Επιτροπών και Συμβουλίων της Τραπέζης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εταιρική διακυβέρνηση είναι ο τρόπος που μια εταιρεία διαχειρίζεται τον εαυτό της. Η εταιρική διακυβέρνηση έχει ως στόχο να αυξηθεί η λογοδοσία της εταιρείας και να αποφευχθούν οι μαζικές καταστροφές πριν αυτές συμβούν. Η αποτυχία του ενεργειακού κολοσσού της Enron, και η πτώχευση των εργαζομένων και των μετόχων της, αποτελεί πρωταρχικό επιχείρημα για τη σημασία της στέρεης εταιρικής διακυβέρνησης. Η καλά εκτελεσμένη εταιρική διακυβέρνηση θα πρέπει να είναι παρόμοια με την μονάδα εσωτερικών υποθέσεων ενός αστυνομικού τμήματος, εκριζώνοντας και εξαλείφοντας τα προβλήματα προλαμβάνοντας τα εκ των

προτέρων. Μια εταιρεία μπορεί επίσης να έχει συναντήσεις με εσωτερικά μέλη, όπως μέτοχοι και κάτοχοι των χρεογράφων - καθώς και τους προμηθευτές, τους πελάτες και τους ηγέτες της κοινότητας, για την αντιμετώπιση του αιτήματος και των αναγκών των ενδιαφερομένων μερών.

Η εταιρική διακυβέρνηση είναι υψίστης σημασίας σε μια εταιρεία και είναι σχεδόν τόσο σημαντική όσο και το πρωταρχικό επιχειρηματικό της σχέδιο. Όταν εκτελείται αποτελεσματικά, μπορεί να αποτρέψει τα εταιρικά σκάνδαλα, την απάτη και την αστική και ποινική ευθύνη της εταιρείας. Επίσης, ενισχύει την εικόνα της επιχείρησης στα μάτια του κοινού ως μια αυτο-διαχειριζόμενη εταιρεία που είναι υπεύθυνη και άξια του κεφαλαίου των μετόχων και των κατόχων των χρεογράφων. Η εταιρική διακυβέρνηση υπαγορεύει την κοινή φιλοσοφία, τις πρακτικές και την κουλτούρα ενός οργανισμού και των εργαζομένων της. Μια εταιρεία χωρίς ένα σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης θεωρείται συχνά ως ένα σώμα χωρίς ψυχή ή συνείδηση. Η εταιρική διακυβέρνηση κρατά μια εταιρεία ειλικρινή και εκτός προβλημάτων. Αν αυτή η κοινή φιλοσοφία καταρρεύσει, τα προϊόντα θα είναι ελαττωματικά και διαχείριση θα γίνονται αυτάρεσκα και διεφθαρμένα. Το τελικό αποτέλεσμα είναι η μείωση που θα προκύψει, όταν η βαρύτητα - με τη μορφή των ελεγμένων οικονομικών εκθέσεων, ή ανακρίσεων - προφθάσει τελικά, οδηγώντας στην πτώχευση της εταιρείας εν μια νυκτί. Οι ανέντιμες και ανήθικες σχέσεις μπορούν να προκαλέσουν τους μέτοχοι να φύγουν από φόβο ή δυσπιστία.

Ο εσωτερικός έλεγχος (internal audit) είναι μία ανεξάρτητη, αντικειμενική και διαβεβαιωτική δραστηριότητα, που αξιολογεί την επάρκεια της λειτουργίας μιας επιχείρησης, προτείνοντας χρήσιμες βελτιώσεις προς τη διοίκησή της. Η αναγκαιότητα για την ύπαρξη εσωτερικού ελέγχου είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ίδια την ανθρώπινη ύπαρξη, καθώς οι απροσεξίες και τα σφάλματα πηγάζουν από τις ατέλειες της ανθρώπινης φύσης. Έτσι, ο εσωτερικός έλεγχος εμφανίζεται ως το πολύτιμο εργαλείο πρόληψης για να μην παρουσιάζονται σφάλματα, που πιθανόν κάποια από αυτά να έχουν σοβαρές συνέπειες για τη βιωσιμότητα μιας επιχείρησης. Συγχρόνως, βοηθά και το προσωπικό της στην αποτελεσματικότερη άσκηση των καθηκόντων του, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Θα ήθελα στο σημείο αυτό να επισημάνω, ότι δεν θα πρέπει να

συγγέουμε τον έλεγχο που πραγματοποιεί ο εσωτερικός έλεγχος (internal audit), με τον επαναλαμβανόμενο έλεγχο (internal control), όπως είναι π.χ. η συμφωνία ταμείου σε καθημερινή βάση, που διενεργείται από τον αρμόδιο υπάλληλο και όχι από τον εσωτερικό ελεγκτή.

Ο θεσμός του εσωτερικού ελεγκτή έχει εμφανισθεί στην Ελλάδα τις τελευταίες τρεις δεκαετίες. Το θεσμικό πλαίσιο, ωστόσο, καθιερώθηκε ουσιαστικά με το Ν. 3016/2002 περί εταιρικής διακυβέρνησης για τις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο εταιρείες, που προστατεύει την ανεξαρτησία του έργου του εσωτερικού ελεγκτή, ορίζοντας ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν υπάγονται ιεραρχικά σε κάποιο άλλο τμήμα της επιχείρησης, αλλά αναφέρονται απευθείας στο Διοικητικό της Συμβούλιο. Οι εσωτερικοί ελεγκτές, δηλαδή, πρέπει να είναι ανεξάρτητοι από τις δραστηριότητες και τις λειτουργίες που ελέγχουν. Κατά το παρελθόν, οι ελάχιστες θέσεις εσωτερικών ελεγκτών ήταν τοποθετημένες συνήθως στα Λογιστήρια των εταιρειών, με αποτέλεσμα να εκτελούν μέρος των καθημερινών εργασιών ρουτίνας των Λογιστηρίων, γεγονός που δεν τους άφηνε τα χρονικά περιθώρια να ασχοληθούν με το αντικείμενό τους. Σιγά-σιγά, όμως, αυτό αλλάζει, καθώς τόσο οι διοικήσεις, όσο και οι υπόλοιποι εμπλεκόμενοι εκπαιδεύονται σταδιακά, μέσω των κατάλληλων επαγγελματικών σεμιναρίων, στις έννοιες και τη χρησιμότητα του εσωτερικού ελέγχου, με αποτέλεσμα να αναγνωρίζουν τον ανεξάρτητο ρόλο που πρέπει να έχει ο εσωτερικός ελεγκτής και να μην τον συγγέουν με άλλους εξίσου σημαντικούς ρόλους μέσα σε μια επιχείρηση.

Πέραν της πανεπιστημιακής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, θα πρέπει να διαθέτει αναλυτική σκέψη, επικοινωνιακές ικανότητες, οργανωτικό πνεύμα, αντικειμενικότητα, διακριτικότητα και εχεμύθεια. Επίσης, να είναι εξοικειωμένος με τις σύγχρονες τεχνολογίες, να είναι διατεθειμένος για συνεχή επαγγελματική επιμόρφωση, να έχει γνώση του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιείται η επιχείρηση στην οποία εργάζεται και να είναι επικεντρωμένος στους κινδύνους που αυτή αντιμετωπίζει.

Επειδή οι εσωτερικοί ελεγκτές γνωρίζουν καλά τις λειτουργίες και τις διαδικασίες της επιχείρησης στην οποία εργάζονται, μπορούν με τις κατάλληλες προτάσεις που

θα κάνουν προς τη διοίκηση, όπως για παράδειγμα με τον επανασχεδιασμό μιας διαδικασίας, να μειώσουν το λειτουργικό κόστος ενός τμήματος. Στον περιορισμό του λειτουργικού κόστους θα φανεί και η προνοητικότητα που είχε η διοίκηση μιας επιχείρησης να θεσπίσει ήδη από τις «καλές εποχές» αποτελεσματικές μεθόδους εταιρικής διακυβέρνησης, έχοντας αναπτύξει και την κατάλληλη εταιρική κουλτούρα.

Τόσο η διεθνής όσο και η εγχώρια κρίση αποτελούν μια πρωτοφανή κατάσταση για όλες τις επιχειρήσεις όλων των κλάδων. Κατά τη γνώμη μου, η παροχή υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου από πιστοποιημένους εσωτερικούς ελεγκτές μπορεί να λειτουργήσει, μέχρι έναν σημαντικό βαθμό, ως ασπίδα προστασίας για τις διοικήσεις και τις επιχειρήσεις όλων των κλάδων, συμβάλλοντας στη βελτίωση της επιχειρηματικής απόδοσης. Κατά τη γνώμη μου, ο εσωτερικός έλεγχος στη χώρα μας θα αποτελέσει βασική προτεραιότητα τόσο για τις επιχειρήσεις του δημόσιου τομέα, όσο και για τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα στις οποίες έχει σημειωθεί σημαντική βελτίωση τα τελευταία χρόνια. Στην ξενοδοχειακή βιομηχανία ο θεσμός του εσωτερικού ελεγκτή, είναι σχετικά νέος και για το λόγο αυτό θα πρέπει όλοι μαζί να τον αναδείξουμε ακόμη περισσότερο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αρτίκης, Π., (2002), Χρηματοοικονομική Διοίκηση- Αποφάσεις Χρηματοδοτήσεων, Εκδόσεις: Interbooks
2. Γκίκας, Δ., (2002), Ανάλυση και οι Χρήσεις των Λογιστικών Καταστάσεων, Εκδόσεις: Μπένου
3. Ευθυμιάτου-Πουλάκου, Α., (2008), Επιτομή Εμπορικού Δικαίου, Εκδόσεις: Σάκκουλα
4. Καζαντζή, Χ., (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος-Μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων, Εκδόσεις: Business Plus
5. Καραμάνης, Κ., (2008), Σύγχρονη Ελεγκτική-Θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα, Εκδόσεις: Ο.Π.Α.

6. Καραμεσίνη, Μ., (2006), Σημειώσεις Για Το Μάθημα «Οικονομικές Θεωρίες Της Κοινωνικής Πολιτικής»
7. Καρούλια, Σ., Γάκη, Ε., Λαγός, Δ., (2013), Η επίδραση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στον τουρισμό: μια συγκριτική μελέτη
8. Κριεμάδης, Θ., (2011), Επιχειρηματικότητα και μικρομεσαίες επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών, Εκδόσεις: Νομική Βιβλιοθήκη
9. Λαδιάς, Χ., (2014), Ειδικά θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης, Εκδόσεις: Παπαζήσης
10. Λαζαρίδης, Θ., Δρυμπέτας Ε., (2011), Εταιρική Διακυβέρνηση-Διεθνής Πρακτική και Ελληνική Εμπειρία, Εκδόσεις: Σοφία Α.Ε.
11. Μητράκος, Θ., (2012), Οι επιπτώσεις της τρέχουσας κρίσης στους κοινωνικούς δείκτες
12. Μπαλής, Θ., (1998), Σύγχρονη Ελεγκτική-Εσωτερικός Έλεγχος, Εκδόσεις: Σταμούλης
13. Μπαμπαλιούτας, Λ., (2013), Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης, Εκδόσεις: Σάκκουλας
14. Μπαμπούνης, Χ., (2008), Όψεις της τοπικής αυτοδιοίκησης στο ελληνικό κράτος, Εκδόσεις: Παπαζήσης
15. Μπεσίλα – Βήκα, Ε., (2010), Τοπική Αυτοδιοίκηση, Εκδόσεις: Σάκκουλας
16. Νιάρχος, Ν. (2004), Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων, Εκδόσεις: Σταμούλη
17. Παπάς, Α., (1997), Ελεγκτική, Εκδόσεις: Το Οικονομικό
18. Παπάς, Α., (1999), Εισαγωγή στην Ελεγκτική, Εκδόσεις: Μπένου
19. Πάπα, Ι., (2009), Ο Έμπορος, ο Τραπεζίτης και ο Έγυρος της Ντόχα', Δημοσιεύτηκε στην Ναυτεμπορική, 11/7/2009

20. Παπαδάτου, Θ., (2005), Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος ΑΕ, Εκδόσεις: Σάκκουλα
21. Παπαστάθης, Σ., (2003), Ο σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις-Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του, Εκδόσεις: ΟΠΑΠ Α.Ε.
22. Παπαστάθης, Π., (2014), Ο Σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος (Internal Audit) και η Πρακτική Εφαρμογή του, Εκδόσεις: Σταμούλης
23. Παπούλιας, Γ., (2002), Χρηματοοικονομική Διοίκηση (Financial Management): Πέμπτη Έκδοση, Εκδόσεις: Παλλάδιον
24. Σαρσέντης, Θ., Παπαναστασάτου, Α., (2008), Λογιστική Εταιριών, Εκδόσεις: Σταμούλη
25. Σιώτης, Θ., Ζωίτσας, Α., (2010), Σύγχρονη Ελεγκτική, Εκδόσεις: Σοφία
26. Σωτηρέλης, Γ., Ξηρός, Α., (2010), Από τη νομαρχιακή στην περιφερειακή αυτοδιοίκηση, Εκδόσεις : Παπαζήσης
27. Τριανταφύλλου, Α., (2004), Οι επιχειρήσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Εκδόσεις: Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.)
28. Τσακλαγκανος, Α., (2008), Ελεγκτική, Εκδόσεις: Κυριακίδη
29. Τσουντας, Κ., Τριανταφυλλοπούλου, Α., (2010), Η οργάνωση και οι λειτουργίες της κεντρικής διοίκησης & της τοπικής αυτοδιοίκησης, Εκδόσεις : Παπαζήσης
30. Φακός, Δ., (2013), Ελεγκτική ο Έλεγχος των Οικονομικών Οντοτήτων, Εκδόσεις: Prosvasis
31. Χαρδούβελης, Γ., (2012), Το χρονικό της διεθνούς και συνακόλουθης ελληνικής και ευρωπαϊκής κρίσης: αίτια, επιπτώσεις, αντιδράσεις, προοπτική
32. Χρυσανθάκης, Χ., (2010), Καλλικράτης: Ο νέος νόμος για την αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση, Εκδόσεις: Νομική Βιβλιοθήκη

33. Stewart, J., (2006), Ο εκσυγχρονισμός της τοπικής αυτοδιοίκησης, Εκδόσεις:
Επίκεντρο